

Omsetningskrav for biodrivstoff og bærekraftskriterier for biodrivstoff og flytende biobrensler

Veileder til produktforskriften kapittel 3 og § 2-21, versjon 10, januar 2023

KOLOFON

Utførende institusjon

Miljødirektoratet

Oppdragstakers prosjektansvarlig

A. Andersen, B. E. Anfinnsen, C. Maass

Kontaktperson i Miljødirektoratet

Mats Nordum, Thea Johnsen, Torkil Remøy

M-nummer

M-10

År

2013

Sidetall

57

Miljødirektoratets kontraktnummer

-

Utgiver

Miljødirektoratet

Prosjektet er finansiert av

Miljødirektoratet

Forfatter(e)

Andreas Andersen, Bente Elsrud Anfinnsen, Christine Maass, Mats Nordum, Thea Johnsen, Torkil Remøy, Tonje Eilertsen

Tittel - norsk

Omsetningskrav for biodrivstoff og bærekraftskriterier for biodrivstoff og flytende biobrensler -
Veileder til produktforskriften § 2-21 og kapittel 3. Versjon 10, 2023.

Sammendrag - summary

Veilederen gir en oversikt over kravene i produktforskriften kapittel 3. Kravet til klimagassreduksjon fra drivstoff i § 2-21 nevnes også kort. Det gis veiledning om hvordan bærekraftskriteriene for biodrivstoff og flytende biobrensel skal forstås og dokumenteres. Dette inkluderer krav til reduksjon av klimagassutslipp, arealkriterier og oppfyllelse av kravene til massebalanse. Videre gis det veiledning til de særskilte retningslinjene for biodrivstoff og flytende biobrensler laget av avfall og rester. Omsetningskravene for biodrivstoff til veitrafikk og luftfart er forklart og utdypet. Veilederen omtaler og utdyper kravene til uavhengig revisjon av rapporteringen på omsetningskravene.

5 emneord

Biodrivstoff, flytende biobrensel, bærekraftskriterier, omsetningskrav, produktforskriften

5 subject words

Biofuels, bioliquids, sustainability criteria, biofuel obligation, Product Regulations

Forsidefoto

Illustrasjonsfoto: iStock

Versjonslogg

Versjon 3, august 2015:

- Det ble lagt til et råstoff i kategorien ”Rest fra produksjonsprosesser”: Low grade starch slurry

Versjon 4, januar 2016:

- Det ble lagt til fem råstoff i kategorien ”Rest fra produksjonsprosesser”: crude tall oil, yellow grease, brown and black liquor, palm fatty acid distillate (PFAD).
- Revidert omsetningskrav etter forskriftsendring 1.oktober 2015.
- Endringer i rapporteringsskjema. Felt for inngående og utgående balanse er lagt til, i tillegg til felt for ID-nummer fra sertifiseringsordning. Dette er frivillig å fylle ut.
- Det er gjort mindre endringer i kapittel 1.2.

Versjon 5, januar 2017:

- I kapittel 2.1 er omtalen av hvem som er rapporteringspliktige oppdatert.
- Endringer i forskriften ang. delkrav for avansert biodrivstoff og krav om andelen biodrivstoff i bensin er omtalt i kapittel 2 og 4.
- I vedlegg 1 er PFAD flyttet fra avfall/rest til biprodukt, Teknisk maisolje er lagt til under biprodukt, Palm Effluent Sludge er lagt til under avfall/rest.

Versjon 6, januar 2018:

- Endringer i forskriften ang. endret omsetningskrav og endret delkrav for avansert biodrivstoff er omtalt i kapittel 2 og 4.
- Rapportering i henhold til produktforskriften § 2-21 er tatt inn i veilederen.
- I vedlegg 1 er SBEO og FOEE lagt til i listen under avfall/rest.

Versjon 7, januar 2019:

- Endringer i definisjoner i kapittel 1 i samsvar med endringene i produktforskriften.
- Endringer i forskriften ang. endret omsetningskrav og endret delkrav for avansert biodrivstoff er omtalt i kapittel 2 og 4.
- Endring i definisjonen av biodrivstoff som inngår i delkravet for dobbeltelling til vedlegg V i produktforskriften.
- Rapportering på foreløpig beregnede gjennomsnittsverdier for klimagassutslipp fra indirekte arealbruksendringer er tatt inn i veilederen.
- I vedlegg 1 er Wastes from processing of alcohol lagt til under avfall/rest og Distillation bottoms lagt til under biprodukter.

Versjon 8, oktober 2020:

- Større oppdatering av struktur og innhold.
- Tatt inn endringer i omsetningskravet for veitrafikk 1. juli 2020 og 1. januar 2021.
- Tatt inn omsetningskrav i luftfart, nytt kapittel 4 i veilederen.
- Oppdateringer av hvem som er rapporteringspliktig og krav til oppfyllelse av bærekraftskriterier, kapittel 2 og 6 i veilederen.
- Oppdatert kapittel om massebalanse, kapittel 9 i veilederen.
- Klassifisering av råstoff er oppdatert i tråd med vedlegg V til produktforskriftens kapittel 3, gitt i kapittel 11 i veilederen.

Versjon 9, desember 2021:

- Oppdatert i tråd med gjeldende nivå på omsetningskravet og gjeldende regelverk for krav til klimagassreduksjon i § 2-21 i 2021.
- Oppdatert beskrivelse av hvilke volum som skal rapporteres i omsetningskravet i veitrafikk (kapittel 3.2)
- Oppdatert omtale av samlet oppfyllelse (kapittel 5).
- Nye retningslinjer for rapportering på bærekraftskriterier hvor klimagassreduksjon er beregnet etter ny metodikk fra det reviderte fornybardirektivet (kapittel 7.1.1).
- Råstoffet "Soapstock and derivatives" er tatt inn i tabell 12-2 over råstoff som ikke trenger å oppfylle arealkriteriene og anses å ha klimagassutslipp lik null i prosessene som skjer før innsamlingen.
- Stivelsesslam med lav kvalitet (Low grade starch slurry) er tatt inn i tabell 12-1 over råstoff som regnes som avanserte.

Versjon 10, januar 2023:

- Mindre oppdateringer med presiseringer av krav som er tatt inn i produktforskriften § 2-21 og kapittel 3, og henvisninger til nye krav som gjelder fra 1. januar 2023.
- Oppdatert omtale om rapportering av klimagassutslipp fra biodrivstoff over livsløpet (kapittel 7.1.1).
- Oppdatert kapittel om massebalanse (kapittel 10).

Innhold

1	Bakgrunn og formål	6
1.1	Definisjoner	6
2	Hvem er rapporteringspliktig?	8
3	Krav til omsetning av flytende biodrivstoff i veitrafikk	9
3.1	Delkrav til avansert flytende biodrivstoff og andel bensin	9
3.2	Beregning av omsetningskravet i veitrafikk	10
4	Krav til omsetning av flytende biodrivstoff i luftfart	11
4.1	Beregning av omsetningskravet	11
5	Mulighet for samlet oppfyllelse	12
6	Krav til klimagassreduksjon fra drivstoff (§ 2-21)	13
7	Krav til oppfyllelse av bærekraftskriterier	14
7.1	Måter å dokumentere oppfyllelse av bærekraftskriteriene på	14
7.1.1	Dokumentasjon fra frivillige ordninger som er godkjent for bærekraftskriterier i det reviderte fornybardirektivet	15
7.2	Hvor i forsyningskjeden skal hva dokumenteres?	16
7.3	Etablering av system for rapportering av bærekraftskriterier	18
8	Minstekrav til reduksjon av klimagassutslipp fra biodrivstoff	19
8.1	Metoder som kan benyttes	19
8.1.1	Alternativ 1: Aggregerte standardverdier	22
8.1.2	Alternativ 2: Disaggregerte standardverdier kombinert med egne beregninger	22
8.1.3	Alternativ 3: Egne beregninger	23
8.2	Standarder og verktøy for klimagassberegning	24
8.3	Sammenlikning med fossilt brensel	25
9	Krav til oppfyllelse av arealkriteriene	26
10	Massebalansesystemet	32
10.1	Hvem som må følge retningslinjene for praktisering av massebalansesystemet	33
10.2	Retningslinjer for praktisering av massebalansesystemet	33
10.3	Opplysninger som bringes videre i forsyningskjeden	38
10.4	Oppbevaring av dokumenter i forsyningskjeden	39
10.5	Markedsføring av biodrivstoff	40
11	Krav til uavhengig revisjon	42
11.1	Krav til revisor	42
11.2	Standarder for revisjon	43
11.3	Omfanget av revisjonen	43
11.4	Organisering av revisjonen	44
11.5	Kriterier for revisjon og risikofaktorer	45

11.6 Revisjon når frivillige ordninger ikke er benyttet	46
11.7 Revisorberetning	47
12 Klassifisering av råstoff	49
12.1 Avanserte råstoff i vedlegg V.....	49
12.2 Definisjon av avfall og rester som er unntatt deler av bærekraftskriteriene	51
12.2.1 Ulike typer rester	53
12.2.2 Råstoff som er vurdert som avfall og rester	53

1 Bakgrunn og formål

I 2009 introduserte EU bærekraftskriterier for biodrivstoff og flytende biobrensler i drivstoffkvalitetsdirektivet og fornybardirektivet. Formålet var å sikre at biodrivstoff og flytende biobrensel skal gi en vesentlig reduksjon i klimagassutslipp, sammenlignet med fossile energikilder. I tillegg var formålet å utelukke biodrivstoff som er dyrket på arealer som er viktig for naturmangfold, eller som har høyt karbonlager. EUs bærekraftskriterier er tatt inn i produktforskriften kapittel 3. Biodrivstoff og flytende biobrensler som skal regnes med i oppfyllelsen av forpliktelser om fornybar energi, eller er omfattet av økonomiske støtteordninger, skal oppfylle bærekraftskriteriene.

Produktforskriften kapittel 3 inneholder også omsetningskravene for flytende biodrivstoff. Disse kravene innebærer at de som omsetter drivstoff i veitrafikk og luftfart skal sørge for at en viss mengde av drivstoffet de selger er flytende biodrivstoff. I tillegg er det krav i produktforskriften § 2-21 at de som omsetter drivstoff skal sørge for en viss reduksjon av klimagassutslipp over livsløpet for alt drivstoff de omsetter. Biodrivstoff som brukes til å oppfylle kravene må oppfylle bærekraftskriteriene.

Virksomheter som er rapporteringspliktige etter forskriften skal hvert år innen 31. mars rapportere til Miljødirektoratet. Denne veilederen gir utfyllende informasjon om hvordan de ulike kravene i produktforskriften skal forstås og hvordan man skal sikre tilstrekkelig dokumentasjon for å oppfylle kravene. Veilederen er også ment å gi en beskrivelse av hvordan direktivkravene på området er gjennomført i Norge.

Veilederen må leses sammen med kravene i forskriften, og den vil bli oppdatert etter behov. Dette kan for eksempel være hvis det skjer endringer i regelverk, retningslinjer eller beslutninger av betydning for rapporteringen etter produktforskriftens kapittel 3 og § 2-21. Hovedmålgruppen for veilederen er de som er rapporteringspliktige etter omsetningskravene i kapittel 3 og kravet i § 2-21. Kvotepiktige virksomheter som skal rapportere på oppfyllelse av bærekraftskriteriene skal gjøre dette sammen med den årlige rapporteringen av de kvotepiktige utslippene til Miljødirektoratet 31. mars.

Denne versjonen av veilederen gjelder for rapportering på kravene i produktforskriften §2-21 og kapittel 3 for volum omsatt i 2022. Fra 1. januar 2023 trådte flere endringer i produktforskriften kapittel 3 i kraft. Blant annet økes omsetningskravet for veitrafikk og det innføres et nytt omsetningskrav for ikke-veigående maskiner. Disse endringene vil bli reflektert i en ny versjon av veilederen som kommer i løpet av 2023. Denne versjonen av veilederen er kun oppdatert med beskrivelse av rapportering på kravene i produktforskriften § 2-21 og kapittel 3 for volum omsatt i 2022. Der det er relevant er det lagt inn fotnoter som viser til de nye kravene for 2023.

1.1 Definisjoner

Begreper i denne veilederen er i tråd med definisjonene produktforskriften § 3-2. Utover disse definisjonene, og hvis ikke annet er spesifisert, menes det i denne veilederen følgende:

- Forskriften: forskrift om begrensning i bruk av helse- og miljøfarlige kjemikalier og andre produkter (produktforskriften), inkludert kapittel 3: Omsetningskrav for biodrivstoff og bærekraftskriterier for biodrivstoff og flytende biobrensel, gjeldende fra 1. januar 2014.

- Fornybardirektivet: Europaparlaments- og rådsdirektiv 2009/28/EF av 23. april 2009 om å fremme bruk av fornybare energikilder.
- Det reviderte fornybardirektivet: Europaparlaments- og rådsdirektiv 2018/2001/EU av 11. desember 2018 om å fremme bruk av fornybare energikilder.
- Drivstoffkvalitetsdirektivet: Europaparlaments- og rådsdirektiv 98/70/EF av 13. oktober 1998 om kvaliteten på bensin og dieselolje og om endring av rådsdirektiv 93/12/EØF.
- Frivillig ordning: frivillige ordninger for sertifisering av biodrivstoff og flytende biobrensel, godkjent av EU-kommisjonen, jfr. fornybardirektivet artikkel 18.
- Parti: en mengde biodrivstoff eller flytende biobrensel hvor alle bærekraftsegenskaper som rapporteres til Miljødirektoratet er sammenfallende.
- Forsyningskjede: kjeden av aktører som håndterer biodrivstoff og flytende biobrensel. Forsyningskjeden går typisk fra dyrking av råstoff via videreforedling og forhandlere til salgsleddet som omsetter til forbruker.
- Bærekraftsegenskaper: hvilken klimagassreduksjon som oppnås gjennom hele forsyningskjeden, hvilket råstoff biodrivstoffet er laget av og hvilket areal råstoffet kommer fra.

2 Hvem er rapporteringspliktig?

De som er rapporteringspliktige etter produktforskriften § 2-21 og kapittel 3 skal rapportere til Miljødirektoratet innen 31. mars hvert år, i henhold til § 3-10. Aktører som er rapporteringspliktige etter forskriften bør ta kontakt med Miljødirektoratet for å bli registrert og få tilgang til rapporteringsskjemaet. De som er pliktige til å rapportere i 2022 er

- omsettere av drivstoff til veitransport som skal oppfylle omsetningskravet i produktforskriftens § 3-3
- omsettere av drivstoff til luftfart som skal oppfylle omsetningskravet i produktforskriftens § 3-3a
- omsettere av drivstoff til veitransport, ikke-veigående mobile maskiner, landbrukstraktorer og fritidsbåter som ikke går til sjøs, som benytter biodrivstoff for å oppfylle kravet til 6 prosent reduserte livssyklusutslippene av klimagasser i forskriftens § 2-21

Kvotepliktige virksomheter som benytter flytende biobrensler eller som benytter biodrivstoff til luftfart, og som ønsker å nulltelle dette utslippet i sin rapportering, skal ikke bruke rapporteringstjenesten som denne veilederen er laget for. For disse virksomhetene vil rapporteringen på bærekraftskriterier inngå i den årlige rapporteringen av de kvotepliktige utslippene til Miljødirektoratet. Se skjema for [industri](#) og [kvotepliktig luftfart](#).

3 Krav til omsetning av flytende biodrivstoff i veitrafikk

Omsetningskravet for biodrivstoff i veitrafikk er gitt i produktforskriften § 3-3, som sier at en viss mengde av totalt omsatt drivstoff til veitrafikk skal være flytende biodrivstoff. Det er også et delkrav til andel biodrivstoff til bensindrevne kjøretøy. I tillegg er det delkrav om andel avansert flytende biodrivstoff. For oppfyllelsen av omsetningskravet i 2022 teller alt avansert biodrivstoff dobbelt inn i oppfyllelsen av det overordnede omsetningskravet. Dette kapittelet beskriver omsetningskravet og delkravene, hvordan omsetningskravet skal beregnes for 2022, samt muligheten for samlet oppfyllelse av omsetningskravet.

I 2022 var omsetningskravet på 24,5 %.¹ For oppfyllelse av omsetningskravet kan det bare medregnes biodrivstoff som oppfyller bærekraftskriteriene i §§ 3-6 til 3-9, jf. § 3-5.

Omsetter er definert som den som er ansvarlig for innbetaling av særavgift knyttet til drivstoffet eller flytende biobrensel slik de er angitt i særavgiftsforskriften §§ 5-1 og 5-2, jf. § 2-1, også dersom drivstoffet eller de flytende biobrenslene er unntatt for særavgifter. Koblingen mot avgiftssystemet medfører at totalt omsatt volum for en omsetter er lik totalvolumet drivstoff som selskapet betaler særavgifter for. Det er dette totalvolumet som ligger til grunn for beregningen av oppfyllelse av omsetningskravet. Alle omsettere som er omfattet av kravet må rapportere til Miljødirektoratet innen 31. mars hvert år.

3.1 Delkrav til avansert flytende biodrivstoff og andel bensin

Produktforskriften § 3-3, annet ledd angir et delkrav til avansert biodrivstoff², som innebærer at en viss mengde av total omsatt mengde drivstoff til veitrafikk skal være avansert flytende biodrivstoff fremstilt av råstoff på listen i vedlegg V, del A og B. For 2022 teller alt volum avansert biodrivstoff dobbelt ved beregning av oppfyllelse av det overordnede omsetningskravet. Delkravet til avansert biodrivstoff ble innført 1. januar 2017, og har økt gradvis siden da. I 2022 var delkravet på minst 9 volumprosent. På grunn av delkravet og dobbelttellingen av avansert biodrivstoff, kan andelen konvensjonelt biodrivstoff innenfor omsetningskravet maksimalt være 6,5 volumprosent i 2022.

Råstoff som kan brukes til å oppfylle krav for avansert biodrivstoff og dobbelttelling er oppført i vedlegg V del A og del B til produktforskriften kapittel 3. Miljødirektoratet har vurdert flere råstoff som ikke er eksplisitt nevnt i vedlegg V, og gitt en vurdering av hvorvidt disse inngår i råstoffkategoriene i vedlegg V, se kapittel 12.

---

¹ Fra 1. januar 2023 øker omsetningskravet og det gjøres endringer i dobbelttellingen av avansert biodrivstoff. Nytt omsetningskrav som gjelder fra 1. januar 2023 er på 17 %, og det er kun dobbelttelling av avansert biodrivstoff utover delkravet.

² Tidligere angitt i produktforskriften § 3-4. Nytt delkrav til avansert biodrivstoff fra 1. januar 2023 er 12,5 %.

Fra 1. januar 2017 ble det også innført krav om at minimum 4 % av omsatt mengde drivstoff til bensinkjøretøy per år skal bestå av biodrivstoff. Merk at dobbeltelling ikke gjelder for oppfyllelse av dette kravet. Delkravene skal telle inn i oppfyllelsen av kravet om minst 24,5 % biodrivstoff av totalt omsatt mengde drivstoff til veitransport.

3.2 Beregning av omsetningskravet i veitrafikk

Omsetningskravet for 2022 blir regnet ut som vist nedenfor. I telleren inngår flytende biodrivstoff som benyttes i veitrafikk. I nevneren inngår totalt omsatt flytende fossilt drivstoff (bensin og autodiesel) og flytende biodrivstoff til veitrafikk.

Omsetningskravet og rapporteringsplikten i produktforskriften kapittel 3 tilligger den som i henhold til særavgiftsforskriften er ansvarlig for å betale avgifter på drivstoffet. Denne koblingen gjør at den enkelte omsetter skal rapportere på totalt omsatt volum og bærekraftskriterier for lik mengde drivstoff som selskapet betaler særavgifter på. For omsettere av drivstoff til veitrafikk innebærer koblingen i praksis at det rapporteringspliktige volumet omfatter volumet som omsetteren er ansvarlig for å betale veibruksavgift for. Det er dette volumet som utgjør grunnlaget (nevneren) for beregning av omsetningskravet.

Det samme gjelder også for biodrivstoff som skal rapporteres i oppfyllelsen av omsetningskravet. Det betyr at biodrivstoffet som rapporteres i oppfyllelsen av omsetningskravet må gå til veitrafikk og dermed være ilagt veibruksavgift. Omsettere skal ikke medregne volum biodrivstoff som er solgt til andre markeder enn veitrafikk i oppfyllelsen av omsetningskravet - uavhengig av om det betales veibruksavgift for volumet.

Biodrivstoff som kvalifiserer til dobbeltelling skal oppgis i rapporteringsskjemaet. Det blir da beregnet et "ekvivalent volum". Det vil si at dette biodrivstoffet får doblet sitt volum i rapporteringsskjemaet. Enheten blir da "liter ekvivalent". Resultatet blir for eksempel slik

- 1 liter biodrivstoff som kvalifiserer til dobbeltelling = 2 liter ekvivalent.
- 1 liter biodrivstoff som ikke kvalifiserer til dobbeltelling = 1 liter ekvivalent.

Omsetningskravet i veitrafikk kan derfor formuleres slik:

$$\frac{\text{Flytende biodrivstoff til veitrafikk [liter ekv.]}}{\text{Bensin [liter]} + \text{Autodiesel [liter]} + \text{Flytende biodrivstoff til veitrafikk [liter]}} \geq 24,5 \%$$

Delkravet til avansert biodrivstoff er angitt uten dobbelttelling. Delkravet til avansert kan derfor formuleres på følgende måte:

$$\frac{\text{Flytende avansert biodrivstoff til veitrafikk [liter]}}{\text{Bensin [liter]} + \text{Autodiesel [liter]} + \text{Flytende biodrivstoff til veitrafikk [liter]}} \geq 9 \%$$

4 Krav til omsetning av flytende biodrivstoff i luftfart

I 2020 ble det innført et omsetningskrav for biodrivstoff i luftfart. De som omsetter drivstoff skal fra 1. januar 2020 sørge for at minimum 0,5 % av totalt omsatt mengde drivstoff til luftfart per år består av avansert biodrivstoff. Kravet er gitt i produktforskriften § 3-3a, og er uendret i 2021 og 2022. Kravet er gitt i produktforskriften § 3-3a. Kravet gjelder for drivstoff som selges i Norge til innenriks og utenriks luftfart.

For oppfyllelse av omsetningskravet kan det bare medregnes biodrivstoff som oppfyller bærekraftskriteriene i §§ 3-6 til 3-9 jf. § 3-5. Det er kun avansert biodrivstoff, framstilt av råstoff oppført i produktforskriften kapittel 3 vedlegg V del A og del B, som kan telle med i oppfyllelsen av omsetningskravet i luftfart. Miljødirektoratet har i tillegg vurdert flere råstoff som avanserte som ikke er eksplisitt nevnt i vedlegg V, se kapittel 12. Det er ingen dobbelttelling ved beregning av kravet.

Omsetningskravet og rapporteringsplikten i produktforskriften kapittel 3 tilligger den som i henhold til særavgiftsforskriften er ansvarlig for å betale avgifter på drivstoffet, selv om drivstoffet er unntatt for avgifter. Denne koblingen gjør at den enkelte omsetter skal rapportere på totalt omsatt volum og bærekraftskriterier for lik mengde drivstoff som selskapet er ansvarlig for å betale særavgifter på. Det er dette volumet som utgjør grunnlaget (nevneren) for beregning av omsetningskravet. Alle omsettere som er omfattet av kravet må rapportere til Miljødirektoratet innen 31. mars hvert år.

Det er gjort et unntak i § 3-3a for drivstoff som går til "flygninger utført av militært luftfartøy". Det vil si at omsatt volum som går til dette formålet ikke skal inkluderes i omsetningskravet. Alt drivstoff det er betalt særavgifter for som går til sivile kunder skal imidlertid inkluderes i beregningen av omsetningskravet, uavhengig av om produktet er utviklet for militær bruk eller ikke. Forsvaret både selger og kjøper drivstoff til luftfart, men er ikke omfattet av omsetterdefinisjonen i produktforskriften § 3-2 h). Forsvaret rapporterer derfor ikke inn volum omsatt drivstoff til Miljødirektoratet. Derfor skal omsettere som selger drivstoff til Forsvaret, i samråd med Forsvaret, kunne dokumentere andel volum som går til flygninger utført av militært luftfartøy.

4.1 Beregning av omsetningskravet

Omsetningskravet i luftfart skal regnes ut som vist i formelen nedenfor. I telleren inngår biodrivstoff som benyttes i luftfart. I nevneren inngår fossilt drivstoff og biodrivstoff. Alle typer drivstoff til luftfart inngår i nevneren. Det vil si jetdrivstoff (jetparafin som Jet A-1 og liknende), flybensin (AVGAS) og eventuelt andre drivstoff. Eventuelle volum drivstoff som går til militære luftfartøy skal ikke inkluderes i telleren eller nevneren. Omsetningskravet i luftfart kan formuleres slik:

$$\frac{\text{Avansert biodrivstoff [liter]}}{\text{Totalt omsatt drivstoff (herunder fossilt drivstoff og biodrivstoff) [liter]}} \geq 0,5 \%$$

5 Mulighet for samlet oppfyllelse

Produktforskriften åpner for at omsettere kan oppfylle kravene samlet innenfor samme omsetningskrav. En omsetter i luftfart kan for eksempel ikke inngå avtale om samlet oppfyllelse med en omsetter i veitrafikk.

Ordlyden om samlet oppfyllelse i produktforskriften regulerer ikke hvordan dette skal skje. Utgangspunktet er alle omsettere har en individuell plikt til å oppfylle omsetningskravet beregnet ut fra egen total omsetning av drivstoff. Dette innebærer at omsettere som skal avgi volum ved samlet oppfyllelse må sørge for at de oppfyller sitt eget omsetningskrav før de avgir volum til andre omsettere ved samlet oppfyllelse.

Det er opp til omsetterne om de ønsker å inngå avtaler seg imellom om samlet oppfyllelse. Ved samlet oppfyllelse av omsetningskravet skal begge virksomheter rapportere på sine faktiske omsatte volum til Miljødirektoratet. Alt biodrivstoff som skal inngå i oppfyllelsen av omsetningskravet må være rapportert til Miljødirektoratet og oppfylle bærekraftskriteriene.

Rapportering på samlet oppfyllelse foregår slik: På de første sidene i rapporteringsskjemaet skal hver omsetter fylle ut totalt volum drivstoff og biodrivstoff som er omsatt til den sektoren omsetningskravet retter seg mot i foregående år. Dette skal sammenlagt tilsvare volumet omsetteren er avgiftspliktig for, i henhold til særavgiftsforskriften. Deretter skal omsetterne som inngår samlet oppfyllelse rapportere hvilke volum det er inngått samarbeid om på en egen side i rapporteringsskjemaet. Dette volumet blir automatisk trukket fra eller lagt til i beregningen av om omsetningskravet er oppfylt.³ Det er kun omsetteren som avgir volum ved samlet oppfyllelse som skal rapportere dette som en del av sitt totale omsatte volum og skal rapportere på oppfyllelsen av bærekraftskriteriene.

Hvis to eller flere virksomheter inngår en avtale om samlet oppfyllelse, og denne ikke blir overholdt av en eller flere parter, er dette et anliggende virksomhetene imellom.

Beregningen av omsetningskravet for veitrafikk ved samlet oppfyllelse er vist med formelen under:

$$\frac{\text{Omsatt biodrivstoff [liter ekv.]} \pm \text{volum fra samlet oppfyllelse [liter ekv.]}}{\text{Totalt omsatt drivstoff (herunder fossilt drivstoff og biodrivstoff) [liter]}} \geq 24,5 \%$$

Beregningen av omsetningskravet i luftfart ved samlet oppfyllelse blir tilsvarende:

$$\frac{\text{Omsatt avansert biodrivstoff [liter]} \pm \text{volum fra samlet oppfyllelse [liter]}}{\text{Totalt omsatt drivstoff (herunder fossilt drivstoff og biodrivstoff) [liter]}} \geq 0,5 \%$$

---

³ Dette gjøres ved at volum det er inngått samlet oppfyllelse om legges til eller trekkes fra i telleren i brøken som beregner oppfyllelsen av omsetningskravet.

6 Krav til klimagassreduksjon fra drivstoff (§ 2-21)

Produktforskriften § 2-21 stiller krav til at de som omsetter drivstoff til motorvogner, mobile ikke-veigående maskiner, landbrukstraktorer og fritidsbåter som ikke går til sjøs, skal omsette drivstoff med et maksimalt livssyklusutslipp av klimagasser på 88,454 g CO₂-ekvivalenter/MJ i 2020. Dette tilsvarer en reduksjon i klimagassutslipp på 6 % sammenlignet med referanseverdien for drivstoff omsatt i EU i 2010.⁴ Denne bestemmelsen er en gjennomføring av artikkel 7a i EUs drivstoffkvalitetsdirektiv (98/70/EF). Elektrisitet til bruk i veitransport og biodrivstoff til luftfart kan telle med i oppfyllelsen av kravet.

Med omsetter menes her den som er ansvarlig for innbetaling av særavgift knyttet til drivstoffet slik dette er angitt i særavgiftsforskriften §§ 5-1 og 5-2, jf. § 2-1, også dersom drivstoffet er unntatt for særavgifter. Kravet kan oppfylles av den enkelte omsetter eller av flere omsettere samlet. Med livssyklusutslipp av klimagasser regnes netto utslipp av CO₂, CH₄ og N₂O som kan tilskrives drivstoffet eller annen tilført energi. Kravet skal rapporteres hvert år. Livssyklusutslipp av klimagasser fra biodrivstoff skal beregnes etter metoden som er beskrevet i vedlegg I til IV i kapittel 3. Biodrivstoff som skal telle med i oppfyllelsen av kravet om reduserte klimagassutslipp, må oppfylle bærekraftskriteriene i §§ 3-5 til 3-9.

Fordi kravet var formulert som et punktkrav som skulle nås i 2020 vil ikke Miljødirektoratet håndheve kravet i 2021 og 2022. For å sikre riktig gjennomføring av drivstoffkvalitetsdirektivet var videreføring av kravet til reduksjon i klimagassutslipp på høring fra 13. januar til 13. mars 2022. Det ble tatt inn i produktforskriften 20. desember 2022, og gjelder fra 1. januar 2023.

For 2021 og 2022 vil likevel rapporteringsplikten gjelde, som tydelig fremgikk av forskriftsteksten i § 2-21 femte ledd. Det innebærer at drivstoffomsetterne fortsatt må rapportere volum drivstoff som er omfattet av kravet i 2022, dvs. drivstoff til motorvogner, mobile ikke-veigående maskiner, landbrukstraktorer og fritidsbåter som ikke går til sjøs. For omsettere som kun omsetter drivstoff til veigående trafikk vil rapportering etter kapittel 3 i produktforskriften medføre at rapporteringskravet i § 2-21 også er dekket.

Rapporteringskravet i § 2-21 medfører at omsettere av anleggsdiesel, som i 2022 ikke var omfattet av omsetningskrav etter kapittel 3 i 2022, må rapportere volum omsatt fossilt drivstoff og biodrivstoff. Omsettere som er omfattet av § 2-21 skal rapportere til Miljødirektoratet innen 31. mars hvert år.

---

⁴ Se også Europaparlaments- og rådsdirektiv 2015/652 ("datterdirektivet" til drivstoffkvalitetsdirektivet).

7 Krav til oppfyllelse av bærekraftskriterier

Produktforskriften § 3-5 angir hva som utløser plikten til å oppfylle bærekraftskriteriene for flytende biobrensler og biodrivstoff, jf. §§ 3-6 til 3-9. Bestemmelsen implementerer EUs fornybardirektiv (2009/28/EC) artikkel 17. Dersom biodrivstoff eller flytende biobrensel

- a) regnes med i oppfyllelsen av forpliktelser om fornybar energi
- b) er omfattet av økonomiske støtteordninger

skal bærekraftskriteriene oppfylles. Dette gjelder uavhengig av hvilket land råstoffet er produsert i. Bokstav a omfatter alt biodrivstoff som regnes med i oppfyllelse av omsetningskravene i veitrafikk og luftfart.

Bokstav b gjelder nasjonale og bilaterale støtteordninger til biodrivstoff. Som vilkår for å kvalifisere til støtte krever støttegiver at bærekraftskriteriene oppfylles. Eksempelvis krever Enova at bærekraftskriteriene oppfylles for å kunne motta investeringsstøtte og innovasjonsstøtte til produksjonsanlegg for biogass og biodrivstoff. Per i dag kreves det imidlertid ikke at støttemottagere rapporterer til Miljødirektoratet i henhold til § 3-10.

Miljødirektoratet gjør oppmerksom på at hvilke biodrivstoff og flytende biobrensler - og dermed også hvilke aktører - som er omfattet av krav om oppfyllelse av bærekraftskriterier kan endres ved innføring av nye støtteordninger og regler både nasjonalt og i EU.

Bærekraftskriteriene innebærer krav til reduksjon av klimagassutslipp (§ 3-6), arealkriterier for biodiversitet (§ 3-7), arealkriterier for arealer med høyt karbonlager (§ 3-8) og andre arealkriterier (§ 3-9). De ulike kriteriene er beskrevet nærmere i egne kapitler. Biodrivstoff og flytende biobrensel som er produsert av avfall og rester, unntatt rester fra jordbruk, akvakultur, fiskeri og skogbruk, skal kun oppfylle kravet til reduksjon av klimagassutslipp over livsløpet i § 3-6.

7.1 Måter å dokumentere oppfyllelse av bærekraftskriteriene på

Den rapporteringspliktige, som beskrevet i kapittel 2, skal kunne dokumentere oppfyllelse av bærekraftskriteriene for sine partier biodrivstoff og flytende biobrensel. I praksis er det to måter å dokumentere at produktene oppfyller bærekraftskriteriene på.⁵

- 1) sertifisering under godkjent frivillig ordning
- 2) etterfølgende kontroll foretatt av revisor

EU-kommisjonen har vurdert og godkjent at en rekke såkalte frivillige ordninger (voluntary schemes) er i tråd med bærekraftskriteriene i fornybardirektivet og sikrer overholdelse av

---

⁵ I henhold til Communication 2010/C 160/02 pkt 2.1 finnes det også en tredje mulighet; bilaterale eller multilaterale avtaler mellom EU og tredjeland.

disse. Frivillige ordninger blir godkjent av EU-kommisjonen for inntil fem år av gangen. Miljødirektoratet anser at produkter hvor alle bærekraftskriteriene er kontrollert og hele forsyningskjeden er sertifisert under en eller flere EU-godkjente frivillige ordninger oppfyller bærekraftskriteriene. Merk imidlertid at noen av de frivillige ordningene ikke dekker alle bærekraftskriteriene eller alle råstoff. Liste over de til enhver tid godkjente frivillige ordningene er tilgjengelig på EU-kommisjonens nettsider.⁶ Her ligger også informasjon om hvilke bærekraftskriterier og råstoff disse er godkjent for.

Etterfølgende kontroll av oppfyllelse av bærekraftskriteriene er nødvendig hvis produktet ikke er sertifisert eller kun delvis sertifisert under en eller flere frivillige ordninger. Den rapporteringspliktige er ansvarlig for at all relevant dokumentasjon kan framskaffes og sørge for at hver aktør i forsyningskjeden kan dokumentere at bærekraftskriteriene som er aktuelle for dennes virksomhet er oppfylt. Krav til dokumentasjon i slike tilfeller omtales i dette kapitlet, i tillegg gis det mer detaljerte beskrivelser for de spesifikke kravene i kapittel 8, 9 og 10. Revisor må kontrollere at denne dokumentasjonen gir likeverdig sikkerhet for at bærekraftskriteriene er oppfylt som om en av de godkjente frivillige ordningene var blitt benyttet. Omfanget av revisjonen vil følgelig måtte være langt mer omfattende enn dersom slik kontroll allerede var gjennomført under en frivillig ordning. Dette omtales nærmere i kapittel 11. Dokumentasjonskrav kan variere fra et parti til et annet, blant annet avhengig av om enkelte ledd i forsyningskjeden er sertifisert eller ikke.

Merk: Det kan kreve omfattende innsats og mer kompetanse hos den rapporteringspliktige å framskaffe egen dokumentasjon på oppfyllelse av bærekraftskriteriene sammenliknet med å benytte seg av en frivillig ordning eller å kjøpe produkter som er sertifisert gjennom en frivillig ordning.

Dersom en rapporteringspliktig mener at et volum omsatt biodrivstoff regnes som avansert, må det kunne dokumenteres at råstoffet biodrivstoffet er produsert av kvalifiserer til dette. Det er biodrivstoff laget av råstoff som inngår i listen i vedlegg V til kapittel 3 i produktforskriften som regnes som avansert og kan telles med i omsetningskravet i luftfart og kvalifiserer til dobbelttelling i omsetningskravet i veitrafikk. Listen i vedlegg V er en implementering av EUs ILUC-direktiv, som er et tillegg til fornybardirektivet og drivstoffkvalitetsdirektivet, og er harmonisert i EU/EØS. Miljødirektoratet har vurdert flere råstoff som ikke er eksplisitt nevnt i vedlegg V, og gitt en vurdering av hvorvidt disse inngår i råstoffkategoriene i vedlegg V, se kapittel 12.

7.1.1 Dokumentasjon fra frivillige ordninger som er godkjent for bærekraftskriterier i det reviderte fornybardirektivet

EU har vedtatt et revidert fornybardirektiv (heretter omtalt som RED II) og medlemsstatene hadde implementeringsfrist 1. juli 2021. RED II er ikke tatt inn i EØS-avtalen per desember 2022, og er derfor heller ikke gjennomført i norsk rett. RED II inneholder blant annet en oppdatering av bærekraftskriteriene for biodrivstoff og flytende biobrensler.

Oppdateringene dreier seg i hovedsak om nye bestemmelser for biodrivstoff og biobrensel laget av avfall og rester fra jordbruk og for biodrivstoff og biobrensel laget av skogsråstoff. I tillegg er det endringer i metodikken for å beregne klimagassutslipp over livsløpet, hvor blant annet den fossile referanseverdien er endret fra 83,8 til 94 g CO₂-ekvivalenter per MJ.

---

⁶ <http://ec.europa.eu/energy/en/topics/renewable-energy/biofuels/voluntary-schemes>

EU-kommisjonen har per desember 2022 godkjent 14 frivillige ordninger for de oppdaterte bærekraftskriteriene i RED II.⁶ Dette betyr at frivillige ordninger som godkjennes av EU-kommisjonen framover vil følge de oppdaterte bærekraftskriteriene som ikke er tatt inn i produktforskriften kapittel 3. Miljødirektoratet vil likevel akseptere dokumentasjon på oppfyllelse av bærekraftskriteriene fra frivillige ordninger som er godkjent av EU-kommisjonen etter kriteriene i RED II.

Hva skal rapporteres dersom klimagassreduksjon over livsløpet er beregnet etter metodikk i RED II:

For 2022-rapporteringen endres rapporteringsskjema til Miljødirektoratet fra at livsløpsutslipp fra biodrivstoff skal rapporteres i prosent reduksjon til at det skal rapporteres i totale utslipp i gram CO₂-ekv./MJ. Hva som er maksimalt utslipp fra biodrivstoff med minimumskravene til reduksjon på 50 % og 60 % er gitt i kolonne 3 i Tabell 7-1. Her er også fossil referanseverdi og prosentkrav i produktforskriften angitt, sammen med prosentkrav i produktforskriften dersom fossil referanseverdi fra RED II er benyttet. De tre kolonnene i tabellen viser altså gjeldende krav i produktforskriften, men uttrykt i minimumskrav i prosent med ulike referanseverdi og uttrykt i maksimalt krav i gram CO₂-ekv./MJ.

Tabell 7-1 Fossil referanseverdi og minimumskrav til klimagassreduksjon med beregningsmetodikk i produktforskriften og RED II. I tillegg vises kravene i produktforskriften konvertert til maksimale utslipp fra biodrivstoffet i gram CO₂-ekv./MJ.

	Krav i produktforskriften til maksimalt utslipp i gram CO ₂ -ekv./MJ	Minimumskrav i prosent med metodikk i produktforskriften	Minimumskrav i prosent med metodikk i RED II
Fossil referanseverdi	83,8 g CO ₂ -ekv./MJ	83,8 g CO ₂ -ekv./MJ	94 g CO ₂ -ekv./MJ
Generelt krav	41,9 g CO ₂ -ekv./MJ	50 %	55,4 %
Krav for biodrivstoff produsert i anlegg med oppstart etter 5. oktober 2015	33,52 g CO ₂ -ekv./MJ	60 %	64,3 %

7.2 Hvor i forsyningskjeden skal hva dokumenteres?

Mens noen av bærekraftsegenskapene er aktuelle for alle aktørene i forsyningskjeden for drivstoff, er arealkriteriene kun relevante for råstoffprodusentene. Underliggende dokumentasjon for oppfyllelse av bærekraftskriteriene (for eksempel kart, klimagassberegninger, regnskap for massebalanse m.m.) kan bli værende hos den aktøren i kjeden som dokumentasjonen gjelder, og trenger ikke videregis til de neste leddene i forsyningskjeden. All dokumentasjon skal imidlertid oppbevares og gjøres tilgjengelig hvis det er nødvendig i forbindelse med revisjon.

Den rapporteringspliktige må forsikre seg om at aktørene i forsyningskjeden videresender til neste ledd alle nøkkelopplysninger som den rapporteringspliktige til slutt skal rapportere til Miljødirektoratet, og at tilstrekkelig med dokumentasjon kan framskaffes hos de aktuelle aktørene. Dokumentasjonen kan imidlertid bli værende hos den aktøren det gjelder. Med aktør menes et ledd i forsyningskjeden som går fra dyrking av råstoff til salgsleddet til forbruker. En forsyningskjede kan for eksempel se slik ut:

Bonde som dyrker raps → Produsent av biodiesel → Rapporteringspliktig norsk omsetter av drivstoff

Aktørene i kjeden er da bonde, produsent og omsetter. Pilene indikerer transport. Forsyningskjeden kan være mer kompleks med flere råstoffprodusenter, flere mellomledd med forhandlere etc. Antall aktører vil da øke. For at biodrivstoffet eller det flytende biobrenselet skal regnes som bærekraftig må det for hvert parti kunne dokumentere oppfyllelse av bærekraftskriteriene hos de ulike aktørene som vist i Tabell 7-2.

Tabell 7-2: Oversikt over hvilken aktør som skal dokumentere hvilke bærekraftskriterier og massebalansesystemet.

Krav i produktforskriften	Hvilken aktør er berørt?	Kommentar
Klimagassutslipp (§ 3-6)	Alle aktører	Hvis aggregert standardverdi eller disaggregerte standardverdier benyttes, er det tilstrekkelig om de første leddene til og med produksjonsleddene kan dokumentere utslipp. For avfall og rester fra landbruksvekster eller foredling er det tilstrekkelig å dokumentere oppfyllelse fra første innsamlingspunkt.
Arealkriterier (§§ 3-7, 3-8 og 3-9)	Råstoffprodusent	Biodrivstoff og -brensel produsert av avfall og rester, unntatt rester fra jordbruk, akvakultur, fiskeri og skogbruk, er fritatt fra arealkriteriene.
Massebalanse (§ 3-10 første ledd)	Alle aktører	For avfall og rester fra landbruksvekster eller foredling er det tilstrekkelig å dokumentere oppfyllelse fra første innsamlingspunkt.

Hvis aktørene er sertifisert under en frivillig ordning for de aktuelle bærekraftskriteriene og massebalanse, anses dokumentasjonskravet som oppfylt. Dette gjelder bare så lenge det aktuelle partiet biodrivstoff eller flytende biobrensel er en del av den sertifiserte produksjonen/leveransen. Hvis sertifisering under en frivillig ordning ikke er benyttet, eller denne kun dekker deler av forsyningskjeden, må den rapporteringspliktige sørge for at annen dokumentasjon som viser oppfyllelse av de aktuelle bærekraftskriteriene er tilgjengelig hos øvrige aktører i forsyningskjeden.

Såfremt det ikke foregår noen endring av produkter eller blanding av ulike produkter under transport, vil ikke transportleddene i forsyningskjeden måtte dokumentere oppfyllelse av

bærekraftskriteriene. Hvis det blandes ulike typer drivstoff i transportleddet (for eksempel på et skip), vil det være krav om massebalanse også i dette leddet. Utslipp fra transport og distribusjon må være inkludert i beregningen av klimagassutslipp. Ved bruk av aggregert standardverdi er dette inkludert.

7.3 Etablering av system for rapportering av bærekraftskriterier

For å kunne fremlegge pålitelige opplysninger om bærekraftskriterier i rapporten til Miljødirektoratet, bør de rapporteringspliktige etablere effektive systemer for å innhente og oppbevare tilstrekkelig og relevant informasjon. Det anbefales at den rapporteringspliktige virksomheten oppnevner en kontaktperson med ansvar for rapportering på biodrivstoff og flytende biobrensel.

Alle aktører i forsyningskjeden bør etablere et dokumentasjonssystem, det vil si et kontrollerbart system for å dokumentere opplysninger som videresendes i forsyningskjeden og sikre overholdelse av kravet om bruk av massebalansesystem. I § 3-10 i forskriften stilles det krav til at underliggende data skal være tilgjengelige for Miljødirektoratet på forespørsel. I tråd med kravene for de frivillige ordningene bør dokumentasjonen oppbevares i minst fem år.⁷ Dokumentasjonen skal stilles til rådighet ved kontroll eller revisjon.

Det er god praksis å:

- Holde løpende kontakt med aktører i forsyningskjeden for å sikre bevissthet om behovet for samarbeid og kontrollerbar dokumentasjon om overholdelse av kravene til massebalanse.
- Presentere data på en tydelig måte og så konsekvent som mulig i løpet av årene (men med rom for forbedring av metoden).
- Fjerne unødvendig kompleksitet fra opplysninger.
- Ha rutiner for internkontroll.
- Dokumentere eget system (hvem gjør hva, når, etc.).
- Minimere manuell overføring av data.
- Sikre sporbarhet av data over tid for lettere å identifisere eventuelle feil.

Se for øvrig kapittel 10 for nærmere beskrivelse av hvordan kravene til massebalanse kan oppfylles.

---

⁷ Communication on voluntary schemes and default values pkt. 2.2.1

8 Minstekrav til reduksjon av klimagassutslipp fra biodrivstoff

Biodrivstoff og flytende biobrensel som er omfattet av bærekraftskriteriene i produktforskriften § 3-5 skal oppfylle et minstekrav til reduksjon av klimagassutslipp, som er gitt i § 3-6. Reduksjonen beregnes over hele livsløpet til biodrivstoffet/biobrenselet i forhold til utslipp fra tilsvarende energimengde fossilt brensel. Minstekravet ble økt i 2018, og er per november 2021:

- Biodrivstoff og flytende biobrensel skal ha en reduksjon av klimagassutslipp på minst 50 % sammenlignet med en fossil referanseverdi.
- For biodrivstoff og flytende biobrensel som er produsert på anlegg med produksjonsoppstart 5. oktober 2015 eller senere, skal reduksjonen av klimagassutslipp utgjøre minst 60 %.

Den rapporteringspliktige skal ved den årlige rapporteringen dokumentere at alle partier biodrivstoff og flytende biobrensel som er omfattet av forskriftens bærekraftskriterier, overholder minstekravet til reduksjon av klimagassutslipp og det må oppgis hvordan denne reduksjonen er dokumentert. Utslipp av klimagasser beregnes for hele livsløpet til produktet som mengde CO₂-ekvivalenter per energienhet (g CO₂ekv/ MJ). Reduksjonen beregnes i forhold til utslippstall for fossilt brensel fastsatt i produktforskriften. Metoden for beregningene er beskrevet i vedlegg I, II og IV. Klimagassutslipp fra indirekte arealbruksendringer, som er fastsatt i produktforskriften vedlegg VI, skal ikke inkluderes i denne beregningen.

8.1 Metoder som kan benyttes

Beregning av klimagassutslipp fra biodrivstoff eller flytende biobrenslers kan gjøres ut fra:

Alternativ 1: Standardverdier aggregert

Alternativ 2: Standardverdier disaggregert kombinert med egne beregninger

Alternativ 3: Egen beregning av faktiske klimagassutslipp

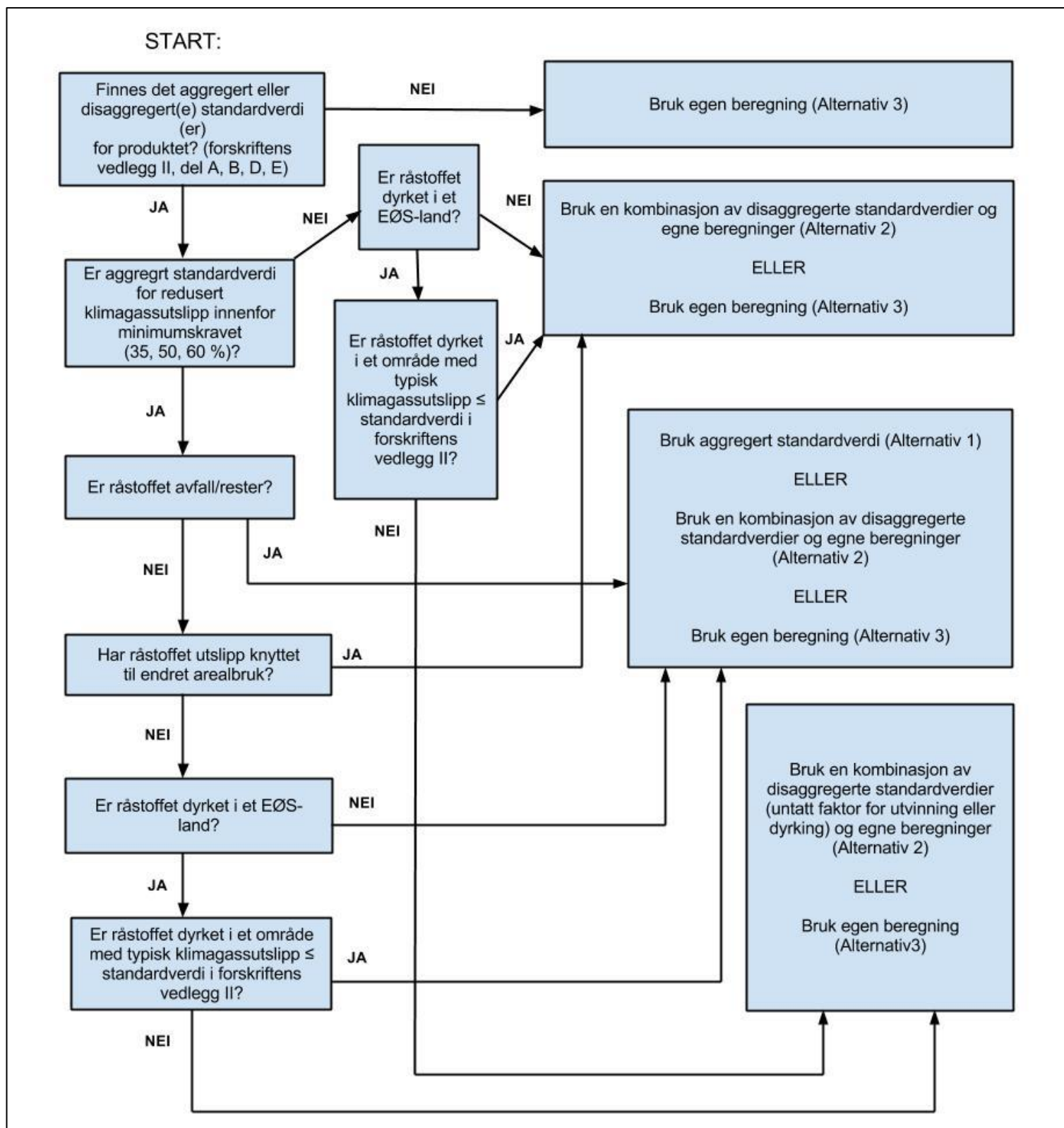
Det er i utgangspunktet opp til den rapporteringspliktige å velge hvilket av alternativene 1-3 som benyttes. Merk at det før valg av beregningsmetode er viktig å ha klarlagt hvorvidt det på arealet der råstoffet ble produsert har funnet sted en arealbruksendring eller ikke.

Alternativ 1 kan ikke benyttes dersom det skjer klimagassutslipp som følge av endret arealbruk.

Hvis den rapporteringspliktige har fått sitt parti biodrivstoff sertifisert av en godkjent frivillig ordning, og denne er godkjent for kontroll av klimagassutslipp, er dokumentasjonskravet i utgangspunktet ivaretatt. Dette gjelder så lenge klimagassutslipp fra hele forsyningskjeden er tatt med. Det forventes at den frivillige ordningen inneholder nærmere veiledning om beregning av klimagassutslipp. I Figur 8-1 er det vist et flytskjema til hjelp for valg av beregningsmetode. Figuren gir en oppsummering av forholdene omtalt ovenfor.

Merk:

- Egen beregning (Alternativ 2 eller 3) kan være tidkrevende og stiller større krav til kompetanse, dokumentasjon og kontroll sammenliknet med Alternativ 1.
- Standardverdier for CO₂-intensitet er generelt konservative og gir normalt mindre utslippsreduksjoner sammenliknet med bruk av faktiske data.

Figur 8-1: Flytskjema - valg av alternativ for dokumentasjon av klimagassutslipp⁸

⁸ Basert på Communication from the Commission on the practical implementation of the EU biofuels and bioliquids sustainability scheme and on counting rules for biofuels - OJ C 160, 19.6.2010, p. 8–16

8.1.1 Alternativ 1: Aggregerte standardverdier

Rapporteringspliktig kan, dersom denne er fastsatt, benytte en standardverdi for hele biodrivstoffets livsløp gitt i vedlegg II, del A eller B til produktforskriften kapittel 3. Dersom produksjon medfører klimagassutslipp som følge av endret arealbruk kan en slik aggregert standardverdi ikke benyttes. Det vil si at beregnet faktor for utslipp knyttet til endret arealbruk (e_e) etter produktforskriftens vedlegg II del C må være mindre eller lik null.

Definisjonen av arealbruksendring følger av Communication from the Commission on the practical implementation of the EU biofuels and bioliquids sustainability scheme and on counting rules for biofuels (2010/C 160/02). I produktforskriften er arealbruksendring definert som: "endring i bruken av et areal mellom de seks arealbrukskategoriene som benyttes av FNs klimapanel (skog, gressmark, dyrket mark, våtmark, bebyggelse og annet)". Dette innebærer for eksempel at endring av arealbruk fra gressmark til dyrket mark er å anse som en arealbruksendring, mens en endring fra en avlingstype (som mais) til en annen avlingstype (som raps) ikke er en arealbruksendring. Dyrket mark inkluderer brakkmark (dvs. mark som ligger brakk/udyrt i et eller flere år før det dyrkes opp på nytt). En endring i skjøtsel, jordbearbeiding eller gjødsling er ikke å anse som en arealbruksendring. Uttak av råstoff fra en arealkategori som ikke endrer arealkategorien er ikke å anse som en arealbruksendring. For eksempel vil et skogsareal hvor det på grunn av hogst, uttak eller naturlige årsaker midlertidig er redusert skogdekke, men hvor det forventes at området vil vokse til igjen med skog, fortsatt være å anse som skog. Slik hogst eller uttak innebærer dermed ikke en endring i arealkategorien som er å anse som en arealbruksendring i denne sammenheng.

Hvis en aggregert standardverdi for hele forsyningskjeden benyttes, skal den rapporteringspliktige kunne dokumentere at det aktuelle biobrenselets egenskaper (type, råstoff, produksjonsprosess) svarer til den aktuelle standardverdien.

Merk at aggregert standardverdi ikke kan benyttes dersom dyrking eller framstilling av råstoffet medfører utslipp som følge av endret arealbruk, eller dersom råstoffet er framstilt i et område i EØS som forventes å ha høyere klimagassutslipp enn hva de aggregerte standardverdiene tar høyde for. I slike tilfeller må egen beregning, eventuelt kombinert med disaggregerte standardverdier benyttes.

8.1.2 Alternativ 2: Disaggregerte standardverdier kombinert med egne beregninger

Ved beregning av klimagassutslipp basert på disaggregerte standardverdier skal alle trinn i produksjons- og forsyningskjeden tas med. Disaggregerte standardverdier er gitt i vedlegg II, del D eller E til produktforskriften kapittel 3. I mange tilfeller vil det være nødvendig å kombinere bruk av disaggregerte standardverdier med egne beregninger. Bruk av egne beregninger er behandlet i neste avsnitt. Klimagassutslipp for hele verdikjeden skal beregnes etter metoden i forskriftens vedlegg II, del C. Dette gjelder enten det benyttes disaggregerte standardverdier alene eller kombinert med egne beregninger. Metodikken er beskrevet i forskriftens vedlegg II del C, og veilederen vil derfor ikke gå gjennom hele metodikken. Det vil imidlertid bli gitt utfyllende informasjon til enkelte av punktene i det følgende.

Merk at kun fem ledd av beregningsmetoden i forskriftens vedlegg II del C har disaggregerte standardverdier. Disse er:

e_{ec} = utslipp fra utvinning eller dyrking av råstoff

e_p = utslipp fra foredling

e_{td} = utslipp fra transport og distribusjon

e_u = utslipp fra bruk av brenselet

e_{ee} = utslippsreduksjon fra overskuddselektrisitet fra kraftvarme

Merk at disaggregert standardverdi for utvinning eller dyrking av råstoff (e_{ec}) ikke kan benyttes dersom råstoffet er produsert i et område i EØS som forventes å ha høyere klimagassutslipp enn hva den disaggregerte standardverdien tar høyde for. I slike tilfeller må egen beregning benyttes for dette leddet. I tillegg skal ikke avfall eller rester fra landbruksvekster eller foredling belastes med klimagassutslipp før første innsamlingspunkt.

Hvis de øvrige leddene ønskes eller må benyttes er det nødvendig med egen beregning og dokumentasjon. Disse leddene er:

e_l = utslipp på årsbasis fra endringer i karbonlagre forårsaket av arealbruksendring

e_{sca} = utslippsreduksjon fra akkumulering av karbon i jord gjennom forbedret landbruksforvaltning

e_{ccs} = utslippsreduksjon fra fangst og geologisk lagring av karbon

e_{ccr} = utslippsreduksjon fra fangst og erstatning av karbon

For egne beregninger av de enkelte ledd bør det benyttes en anerkjent standard eller metode. Utslippsfaktorer benyttet i beregningene må kunne dokumenteres.

8.1.3 Alternativ 3: Egne beregninger

Ved å innhente data om de faktiske forhold gjennom hele produktets livsløp beregnes reelt utslipp for hvert ledd etter metoden i forskriftens vedlegg II, del C. For egne beregninger bør det benyttes en anerkjent standard eller metode. Utslippsfaktorer benyttet i beregningene må kunne dokumenteres.

Ved beregning av klimagassutslipp basert på egne beregninger skal alle trinn i produksjons- og forsyningskjeden tas med. Det vil si alle klimagassutslipp knyttet til prosessen fra dyrking av råstoff fram til ferdig produkt selges til sluttbruker. Produksjons- og forsyningskjeden består typisk av tre hovedelementer.

1. Dyrking av råstoff.
2. Prosessering av råstoff og framstilling av mellomprodukter og ferdig produkt.
3. Transport og distribusjon av mellomprodukter og ferdig produkt.

Det kan være flere ledd innenfor hvert hovedelement. For eksempel kan flere råstoff inngå i et produkt, det kan være flere mellomprodukter som leder til et ferdig produkt, og transport og distribusjon vil typisk inngå flere ganger i forsyningskjeden. Avfall eller rester fra landbruksvekster og foredling skal ikke belastes med klimagassutslipp før første innsamlingspunkt.

Klimagassutslipp for hele verdikjeden skal beregnes etter metoden beskrevet i forskriftens vedlegg II, del C. Veilederen vil ikke gå gjennom hele metodikken, men det vil bli gitt utfyllende informasjon til enkelte av leddene i det følgende.

Utslipp fra endringer i karbonlagre i forbindelse med endret arealbruk (e_l)

Hvis råstoffet kommer fra areal hvor det har skjedd en arealbruksendring skal det beregnes et utslipp i forbindelse med dette. Arealbruksendring er definert i forskriftens § 3-2 k) som

"Endring i bruken av et areal mellom de seks arealbrukskategoriene som benyttes av FNs klimapanel (skog, gressmark, dyrket mark, våtmark, bebyggelse og annet)".
For beregning av karbonlagret i jorden benyttes forskriftens vedlegg IV. Merk at hvis det er benyttet bonus (e_B) som følge av bruk av biomasse fra utbedret forringet mark skal dette oppgis i rapporteringen til Miljødirektoratet. Det må også kunne dokumenteres i henhold til forskriftens vedlegg II, del C punkt 8 og 9 at faktoren e_B kan benyttes.

Utslippsreduksjon fra akkumulering av karbon i jord gjennom forbedret landbruksforvaltning (e_{sca})

Utslippsreduksjoner som følge av lagring av karbon i jorden kan inkluderes hvis følgende har skjedd.

- Omlegging til redusert eller ingen jordbearbeiding.
- Forbedret vekselbruk og/eller bruk av dekkeavlinger, inkludert håndtering av rester.
- Forbedret håndtering av gjødsel eller forbedret gjødslingsmetoder.
- Bruk av jordforbedringsmiddel (f.eks. kompost).

Utslippsreduksjoner fra slike forbedringer kan tas i betraktning hvis det kan dokumenteres at jordas karboninnhold har økt, eller med rimelighet kan forventes å ha økt, over den perioden hvor de aktuelle råvarene ble dyrket. Utslippsreduksjoner kan beregnes på samme måte som ved arealbruksendring (punkt 7 i forskriftens vedlegg II del C). Merk at det ved rapportering skal oppgis hvorvidt det er benyttet faktor for beregning av klimagassbesparelse fra karbonlagre i jorden gjennom forbedret landbruksforvaltning.

Avgrensing: Det er ikke nødvendig å ta med i beregningen utslipp som har liten eller ingen påvirkning på sluttverdien for klimagassreduksjon. De aggregerte standardverdiene for klimagassbesparelse er til sammenlikning avrundet til nærmeste hele prosentpoeng. Utslipp som ikke vil påvirke resulterende prosentverdi for klimagassbesparelse avrundet til nærmeste hele prosentpoeng kan utelates. Hvis summen av flere mindre utslipp vil påvirke resulterende prosentverdi må de imidlertid tas med.

Klimagassutslipp for hele verdikjeden skal beregnes etter metoden beskrevet i forskriftens vedlegg II, del C. For å beregne de enkelte leddene for klimagassutslipp vil man normalt måtte gjøre forutsetninger og valg utover hva som er spesifisert i forskriftens metodikk. I tillegg må det kunne dokumenteres at utslippsfaktorer og konverteringsfaktorer etc. fra alle ledd i produktets livsløp er representative. Dette kan være et omfattende arbeid som krever kompetanse og innsikt hos den som skal utføre beregningen. I tillegg er det nødvendig å samle inn tilstrekkelig med informasjon om hele produktets livsløp.

8.2 Standarder og verktøy for klimagassberegning

Det er utarbeidet ulike standarder, metoder og verktøy for å utføre slike beregninger i samsvar med fornybardirektivets krav (og produktforskriften). Slike metoder kan inneholde både beregningsmetodikk, regneverktøy og lister over relevante utslippsfaktorer for ulike råstoffer og produksjonsprosesser. Bruk av slike standarder/metoder vil både forenkle og kvalitetssikre beregningen av klimagassutslipp for biodrivstoff og flytende biobrensel.

Miljødirektoratet anbefaler derfor at en anerkjent standard eller metodikk som er i samsvar med fornybardirektivet benyttes ved egne beregninger av klimagassutslipp. Nedenfor følger en omtale av aktuelle standarder og metoder. Dette er ikke en uttømmende liste over alle standarder og metoder som finnes, men eksempler på noen av disse.

BioGrace: Prosjekt finansiert av Intelligent Energy Europe Programme med formål å harmonisere beregning av klimagassutslipp fra biodrivstoff. Flere europeiske lands fagmyndigheter står bak prosjektet, sammen med forskningsinstitusjoner og konsulentfirma. Prosjektet har utarbeidet et Excel-basert beregningsverktøy som kan lastes ned gratis. Verktøyet lar brukeren benytte egne inputverdier, eller standardiserte utslippsfaktorer for de ulike delene av produksjonsprosessen.

<http://www.biograce.net>

Roundtable on Sustainable Biomaterials (RSB): Internasjonal organisasjon med medlemmer både fra landbruksprodusenter, industri og omsettere, samt organisasjoner og myndigheter. RSB er også en godkjent frivillig sertifiseringsordning. RSB har utviklet et gratis web-basert verktøy for klimagassberegninger, og en tilhørende veileder.

<http://rsb.org/>

NS-EN 16214-4:2013: Europeisk standard utgitt av CEN, og fastsatt som norsk standard. Standardens fulle tittel er: Bærekraftskriterier for produksjon av biodrivstoff og flytende biobrensel til energianvendelser. Prinsipper, kriterier, indikatorer og påvisere. Del 4: Beregningsmetoder for utslippsbalanse av klimagasser ved bruk av livssyklusanalyse. Standarden gir føringer for beregning av klimagassutslipp på et overordnet nivå. Standarden inneholder ikke utslippsfaktorer. Standarden er til salgs hos Standard Norge.

<http://www.standard.no>.

8.3 Sammenlikning med fossilt brensel

Standardverdiene for hele produksjonsprosessen i alternativ 1 er gitt som en prosentvis reduksjon sammenlignet med fossilt drivstoff. For alternativ 2 og 3 må det gjøres en sammenlikning med fossilt brensel som beskrevet i forskriftens vedlegg II del C for å beregne redusert klimagassutslipp.

Sammenlikningsverdiene med fossilt drivstoff er:

- For flytende biobrensel til elektrisitetsproduksjon: 91 g CO₂-ekv./MJ.
- For flytende biobrensel til varmeproduksjon: 77 g CO₂-ekv./MJ.
- For flytende biobrensel i kombinert kraft-varmeproduksjon: 85 g CO₂-ekv./MJ.
- For biodrivstoff til transport: 83,8 g CO₂-ekv./MJ*.

*For biodrivstoff skal sammenlikningsfaktoren være "det siste tilgjengelige faktiske gjennomsnittsutslippet fra den fossile delen av bensin og diesel som er brukt i EØS, som rapportert i henhold til direktiv 98/70/EF". En slik verdi, og fra hvilken dato den gjelder, vil bli publisert av EU-kommisjonen. Inntil en slik verdi foreligger, skal verdien for fossilt drivstoff være 83,8 g CO₂-ekv./MJ.

9 Krav til oppfyllelse av arealkriteriene

Forskriftens §§ 3-7, 3-8 og 3-9 stiller krav til hvilke typer arealer råstoffet til biodrivstoffet eller det flytende biobrenselet kan komme fra. I hovedsak gjelder kriteriene områder som er viktige for biodiversitet og områder som lagrer mye karbon. I rapporteringsskjemaet skal det oppgis hvordan overholdelse av arealkriteriene er dokumentert. Biodrivstoff og flytende biobrensler som er produsert av avfall og rester, med unntak av rester fra jordbruk, akvakultur, fiskeri og skogbruk, trenger kun å oppfylle kriteriene knyttet til reduksjon av klimagassutslipp. Det vil si at arealkriteriene i §§ 3-7 til 3-9 ikke gjelder for biodrivstoff laget av disse råstoffene.

Den rapporteringspliktige skal ved den årlige rapporteringen dokumentere at råstoffet til alle partier biodrivstoff og flytende biodrivstoff, som ikke er omfattet av unntaket for visse typer avfall og rester, ikke er produsert på områder som er i strid med arealkriteriene i §§ 3-7, 3-8 og 3-9. Dette gjelder uavhengig av råstoffets opprinnelsesland.

Produktforskriften inneholder tre ulike kategorier arealkriterier:

- Arealkriterier for biodiversitet (§ 3-7)
- Arealkriterier for områder med høyt karbonlager (§ 3-8)
- Andre arealkriterier (§ 3-9)

Felles for alle de tre kategoriene for arealkriterier er at januar 2008 er fastsatt som referansetidspunkt. Dersom et område faller under et eller flere av arealkriteriene for biodiversitet i § 3-7, er råstoff fra området ekskludert uavhengig av om området fortsatt har slik status i dag eller ikke. Arealkriteriene for områder med høyt karbonlager i § 3-8 og kriteriene i § 3-9 ekskluderer derimot kun råstoff fra det aktuelle området dersom områdets status/egenskaper er endret. Biodrivstoff og flytende biobrensel som er omfattet av krav om oppfyllelse av bærekraftskriteriene i § 3-5, skal ikke være produsert av råstoff fra områder som i januar 2008 var omfattet av kriteriene i §§ 3-8 og 3-9, og som ikke lenger har slik status. Dersom det kan dokumenteres at arealene som råstoffet ble produsert på fortsatt hadde de egenskaper eller den status som beskrevet etter at råstoffet hadde blitt høstet, innebærer dette ikke brudd med arealkriteriene.

For områder definert i § 3-8 b) og c) skal biodrivstoff som produseres etter hogst i Norge som følge av lovlig omdisponering til infrastruktur etter plan- og bygningsloven, betraktes som bærekraftig. Det vil si at hogst i Norge som følge av lovlig omdisponering til infrastruktur etter plan- og bygningsloven ikke vil bli betraktet som en endring i status som bryter med bærekraftskriteriene for biodrivstoff i § 3-8 b) og c).

Et gårdsbruk eller plantasje kan inkludere flere arealkategorier. Merk at det er arealkategorien til det arealet som det konkrete råstoffet ble høstet på som skal innrapporteres.

Merk også at noen av arealkriteriene ikke er gjensidig utelukkende. Kriteriene beskriver ulike typer egenskaper ved arealet, herunder arealets vegetasjon (f.eks. skog), juridiske status (f.eks. område utpekt til naturvernformål) eller egenskaper ved jordbunnen (f.eks. torvmark og våtmarksområder). Et konkret område kan altså falle under flere av arealkriteriene samtidig, f.eks. kan et areal både være skog med over 30 prosent

trekronedekning og være utpekt til naturvernområde. Dersom arealet som råstoffet er dyrket på faller under flere av arealkriteriene, må det dokumenteres at alle er overholdt. I enkelte tilfeller kan det være avvik mellom den faktiske statusen/egenskapene til et areal og den arealkategorien som er beskrevet i et lands tinglysningsbøker, offisielle arealdatabaser eller liknende dokumenter. Der slike avvik forekommer, er det den faktiske statusen/egenskapene til arealet som skal rapporteres. Det forutsettes imidlertid at det kan dokumenteres at det ikke har skjedd noen omlegging av bruken av arealet etter januar 2008.

Dersom råstoffprodusenten er sertifisert gjennom en EU-godkjent frivillig ordning som er godkjent for å kontrollere arealkriteriene, vil det å framlegge dokumentasjon på slik sertifisering være tilstrekkelig for å dokumentere overholdelse av arealkriteriene. Dersom råstoffprodusenten ikke er sertifisert gjennom en EU-godkjent frivillig ordning, eller denne ikke dekker sertifisering etter arealkriteriene i fornybardirektivet, må overholdelse av arealkriteriene dokumenteres på annen, likeverdig måte. Dette innebærer at det må dokumenteres og merkes på et kart hvilket område råstoffet er produsert på, samt dokumenteres hvilken bruk og egenskaper området hadde i januar 2008. Dersom området i januar 2008 hadde slik status eller egenskaper som beskrives i et eller flere av kriteriene i §§ 3-8 og 3-9, må det også dokumenteres hvorvidt dette er endret. Dokumentasjonen må være etterprøvd av en uavhengig tredjepart i henhold til anerkjent, relevant standard for slik revisjon før rapportering til Miljødirektoratet, jf. krav i § 3-11. Dette er beskrevet nærmere i kapittel 11 om krav til uavhengig revisjon.

I Tabell 9-1 oppsummeres de ulike arealkriteriene i §§ 3-7, 3-8 og 3-9. Underliggende dokumentasjon for oppfyllelse av arealkriteriene (for eksempel fakturaer, kart, dokumentasjon på områdets tinglyste status, bekreftede utskrifter av offisielle arealdatabaser, fotografier, dokumentasjon på gjennomførte feltbefaringer av uavhengig part etc.) kan bli værende hos den aktøren i kjeden som dokumentasjonen gjelder, og skal derfor ikke videresendes til de neste leddene i forsyningskjeden. All dokumentasjon skal imidlertid oppbevares og gjøres tilgjengelig hvis nødvendig i forbindelse med revisjon eller tilsyn. Den rapporteringspliktige må imidlertid sikre seg å få videresendt alle nøkkelopplysninger som skal rapporteres til myndighetene.

I § 3-7 a) slås det fast at biodrivstoff og flytende biobrensel som er omfattet av § 3-5 ikke skal være fremstilt av råstoff fra områder som i eller etter 1. januar 2008 hadde status som skog eller annet tresatt areal med hjemmehørende arter der det ikke er noen synlige tegn på menneskelig aktivitet, og de økologiske prosessene ikke er betydelig forstyrret. Begrepene "skog" og "annet tresatt areal" i denne bestemmelsen skal forstås i tråd med begrepene "primary forest" og "other wooded land" slik de benyttes av Food and Agriculture Organisation of the United Nations (FAO) i deres Global Forest Resource Assessment. Dette følger av punkt 69 i fortalen til fornybardirektiv

Tabell 9-1 Oversikt over arealkriteriene i §§ 3-7, 3-8 og 3-9

	Beskrivelse	Arealkriterier for biodiversitet (§ 3-7)	Arealkriterier for mark med høyt karbonlager (§ 3-8)	Andre arealkriterier (§ 3-9)
Skog >30 % trekronedekning	Sammenhengende skogkledde områder, dvs. et område på mer enn en hektar og med trær høyere enn fem meter og en trekronedekning på mer enn 30 %, eller med trær som kan nå disse verdiene på stedet	<p>Overholdes hvis det kan bevises at den relevante skogen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>ikke</u> var skog eller annet tresatt areal jf. § 3-7 a) med hjemmehørende arter der det ikke er noen synlige tegn på menneskelig aktivitet (som f.eks. skogdrift) og de økologiske prosessene ikke er betydelig forstyrret. • <u>ikke</u> var et område utpekt for naturvernformål. Unntak fra dette kriteriet er dersom det kan dokumenteres at uttaket av råstoffet ikke kom i strid med naturvernformålet. 	<p>Overholdes hvis det dokumenteres at skogens status ikke er forandret. Bevis på skogens omfang og karakter og dens trekronedekning skal foreligge for januar 2008 og for tidspunktet da råmaterialet ble høstet.</p> <p>Status skal ikke betraktes som forandret i denne sammenheng dersom trevirket er gjort tilgjengelig for biodrivstoffproduksjon gjennom hogst i Norge som følge av lovlig omdisponering til infrastruktur etter plan- og bygningsloven.</p> <p>Videre innebærer dette for eksempel også at uttak av råstoff fra skog i Norge ikke er i strid med arealkriteriene i § 3-8 b) og c) dersom den aktuelle skogen både i januar 2008 og på høstingstidspunktet var i aktiv drift og hvor det kan dokumenteres at skogdriften ble drevet i samsvar med gjeldende norsk lovgivning, herunder krav til planting eller annen nyetablering av skog etter hogst.</p>	Overholdes så sant skogen ikke er etablert på torvmark. Dersom skogen er etablert på torvmark, se omtale av dette kriteriet lenger ned i tabellen.

	Beskrivelse	Arealkriterier for biodiversitet (§ 3-7)	Arealkriterier for mark med høyt karbonlager (§ 3-8)	Andre arealkriterier (§ 3-9)
Skog 10–30 % trekronedekning	Arealer som omfatter mer enn én hektar med trær som er mer enn fem meter høye og har en trekronedekning på mellom 10 og 30 %, eller trær som kan nå disse verdiene på stedet	Overholdes hvis det kan bevises at den relevante skogen: <ul style="list-style-type: none"> • <u>ikke</u> var skog eller annet tresatt areal jf. § 3-7 a) med hjemmehørende arter der det ikke er noen synlige tegn på menneskelig aktivitet (som f.eks. skogdrift) og de økologiske prosessene ikke er betydelig forstyrret. • <u>ikke</u> var et område utpekt for naturvernformål. Unntak fra dette kriteriet er dersom det kan dokumenteres at uttaket av råstoffet ikke kom i strid med naturvernformålet. 	Overholdes hvis det fremlegges dokumentasjon på at skogens status ikke er endret, jf. ovenfor, eller hvis karbonlagrene i området før og etter omleggingen er slike at vilkårene i § 3-6 fortsatt vil bli oppfylt når metoden i forskriftens vedlegg II del C blir anvendt.	Overholdes så sant skogen ikke er etablert på torvmark. Dersom skogen er etablert på torvmark, se omtale av dette kriteriet lenger ned i tabellen.
Områder utpekt for naturvernformål	Områder som er utpekt: <ul style="list-style-type: none"> i) ved lov eller av relevant myndighet for naturvernformål, eller ii) for vern av sjeldne eller utryddelsestruede økosystemer eller arter anerkjent i internasjonale avtaler eller oppført på lister utarbeidet av mellomstatlige organisasjoner eller Den internasjonale naturvernorganisasjonen, og som er anerkjent i henhold til EØS-avtalen. 	Dette arealkriteriet vil normalt ikke være overholdt dersom området der råstoffet ble produsert var et område utpekt for naturvernformål. Kriteriet overholdes kun dersom det kan dokumenteres at uttaket av råstoffet ikke kom i strid med nevnte naturvernformål. Det er foreløpig ikke etablert noen liste over områder som beskrevet i punkt ii) som er vedtatt i EU og anerkjent i henhold til EØS-avtalen.	Ikke relevant	Ikke relevant

	Beskrivelse	Arealkriterier for biodiversitet (§ 3-7)	Arealkriterier for mark med høyt karbonlager (§ 3-8)	Andre arealkriterier (§ 3-9)
Gressmark med stort biologisk mangfold	<p>Gressmark med stort biologisk mangfold som enten er:</p> <p>i) naturlige, det vil si gressmark som i fravær av inngrep fra mennesker fortsatt vil være gressmark og som opprettholder naturlig artssammensetning og økologiske særtrekk og prosesser, eller</p> <p>ii) ikke-naturlige, det vil si gressmark som i fravær av inngrep fra mennesker vil opphøre å være gressmark og som er artsrik og ikke forringet, med mindre det kan dokumenteres at innhøsting av råstoffet er nødvendig for å opprettholde området status som gressmark.</p>	<p>EU-kommisjonen har varslet at den skal fastsette nærmere kriterier og geografisk utstrekning for gressmark med høy biodiversitet. Etter at EU-kommisjonen har fastsatt nærmere kriterier, må det påregnes at disse vil bli gjennomført også i norsk regelverk.</p> <p>Der områder med gressmark er pekt ut som områder for naturvernformål må kriteriene i § 3-7 b) overholdes, jf. lenger ned i denne tabellen.</p>	Ikke relevant	Ikke relevant
Våtmarksområder	Områder som er dekket eller mettet av vann i hele eller en stor del av året.	<p>Overholdes dersom det kan påvises at det relevante våtmarksområdet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>ikke</u> var skog eller annet tresatt areal jf. § 3-7 a) med hjemmehørende arter der det ikke er noen synlige tegn på menneskelig aktivitet (som f.eks. skogdrift) og de økologiske prosessene ikke er betydelig forstyrret. • <u>ikke</u> var et område utpekt for naturvern. Unntak fra dette kriteriet er dersom det kan dokumenteres at uttaket av råstoffet ikke kom i strid med naturvernformålet. 	<p>Dette arealkriteriet vil normalt ikke være overholdt dersom råstoffet kommer fra våtmark.</p> <p>Kriteriet er kun overholdt dersom det kan dokumenteres at våtmarksområdet ikke er endret. Våtmarksområdets omfang og karakter både i januar 2008 og på tidspunktet råstoffet ble høstet må dokumenteres.</p>	Ikke relevant

	Beskrivelse	Arealkriterier for biodiversitet (§ 3-7)	Arealkriterier for mark med høyt karbonlager (§ 3-8)	Andre arealkriterier (§ 3-9)
Udrenert torvmark	Torvmark som ikke var drenert (helt eller delvis) i januar 2008	Overholdes, dersom det kan påvises at det relevante torvmarksområdet <ul style="list-style-type: none"> • <u>ikke</u> var skog eller annet tresatt areal jf. § 3-7 a) med hjemmehørende arter der det ikke er noen synlige tegn på menneskelig aktivitet (som f.eks. skogdrift) og de økologiske prosessene ikke er betydelig forstyrret. • <u>ikke</u> var et område utpekt for naturvernformål. Unntak fra dette kriteriet er dersom det kan dokumenteres at uttaket av råstoffet ikke kom i strid med naturvernformålet. 	Ikke relevant	Overholdes kun dersom det kan dokumenteres at området heller ikke på tidspunktet da råstoffet ble høstet var drenert.
Drenert torvmark	Torvmark som var drenert (helt eller delvis) i januar 2008	Overholdes, dersom det kan påvises at det relevante torvmarksområdet <ul style="list-style-type: none"> • <u>ikke</u> var skog eller annet tresatt areal jf. § 3-7 a) med hjemmehørende arter der det ikke er noen synlige tegn på menneskelig aktivitet (som f.eks. skogdrift) og de økologiske prosessene ikke er betydelig forstyrret. • <u>ikke</u> var et område utpekt for naturvernformål. Unntak fra dette kriteriet er dersom det kan dokumenteres at uttaket av råstoffet ikke kom i strid med naturvernformålet. 	Ikke relevant	Overholdes hvis det kan dokumenteres at området var fullstendig drenert allerede i januar 2008, eller at det ikke har foregått noen ytterligere drenering av området siden 2008. Det betyr at for torvmark som var delvis drenert i januar 2008 vil en ytterligere drenering som påvirker et område som ikke var fullstendig drenert, være en overtredelse av kriteriet.

10 Massebalansesystemet

Etter produktforskriften § 3-10 skal det benyttes et massebalansesystem ved rapportering på oppfyllelse av bærekraftskriteriene. Massebalansesystemet skal sikre at opplysningene om bærekraft som rapporteres til Miljødirektoratet kan kontrolleres, og at opplysninger ikke telles dobbelt noe sted i biodrivstoffets forsyningskjede. For at opplysningene om bærekraftsegenskaper skal være mulig å kontrollere, må opplysningene kunne spores tilbake til alle aktørene i forsyningskjeden. Kravet om bruk av et massebalansesystem er tatt inn fra fornybardirektivet.⁹ Systemet skal sikre integriteten til opplysningene om bærekraftsegenskaper gjennom hele forsyningskjeden, uten at industrien pålegges en urimelig byrde.

Hovedreglene for praktisering av massebalansesystemet etter produktforskriften er at:

- Partier med råstoff eller biodrivstoff med ulike bærekraftsegenskaper kan blandes fysisk.
- Opplysninger om partienes størrelse og bærekraftsegenskaper forblir knyttet til blandingen.
- Summen av alle partier som trekkes ut av blandingen skal beskrives som å ha de samme bærekraftsegenskapene i de samme mengdene som summen av alle partier som tilføres blandingen.

Massebalansesystemet innebærer i praksis at partier med ulike bærekraftsegenskaper kan blandes, og at egenskapene på partiene som tas inn i en blanding kan allokere til de ulike partiene som tas ut av blandingen.

Det må være fysisk forbindelse mellom alle ledd i forsyningskjeden til produktet som oppfyller bærekraftskriteriene. Det vil si at bærekraftsegenskaper skal være koblet til transaksjoner med fysiske produkter. Såkalte "book and claim" systemer hvor fysisk produkt og bærekraftsegenskaper omsettes separat er ikke tillatt.¹⁰

De rapporteringspliktige må sørge for at nødvendige opplysninger om bærekraftsegenskaper fra hele forsyningskjeden, altså fra dyrking av råstoff til det omsettes som biodrivstoff, følger hvert parti biodrivstoff de kjøper inn. De skal også forsikre seg om at alle ledd i forsyningskjeden praktiserer massebalansesystemet i tråd med regelverket, som at bærekraftsegenskapene er koblet til transaksjonene med fysiske produkter, som beskrevet over. Hvilken informasjon som skal gis videre og oppbevares i forsyningskjeden er omtalt i kapittel 10.3 og 10.4.

Omsettere som er omfattet av omsetningskravene i produktforskriften §§ 3-3 til 3-4, og som kun håndterer ferdige drivstoffprodukter til sluttmarkedet, kan blande fossilt drivstoff og biodrivstoff og allokere egenskaper etter reglene for massebalansesystemet. Dette kan gjøres for å utnytte eksisterende infrastruktur mest mulig effektivt.

---

⁹ Fornybardirektivet (RED) 2009/28/EF, artikkel 18.

¹⁰ [Report on the operation of the mass balance verification method for the biofuels and bioliquids sustainability scheme in accordance with Article 18\(2\) of Directive 2009/28/EC](#)

10.1 Hvem som må følge retningslinjene for praktisering av massebalansesystemet

For å etterleve reglene om massebalansesystem må de rapporteringspliktige etablere systemer for massebalanse og dokumenthåndtering og de må forsikre seg om at alle ledd i forsyningskjeden for biodrivstoff overholder kravene. I henhold til produktforskriften kan det benyttes godkjente frivillige ordninger eller egen dokumentasjon for å dokumentere oppfyllelse av bærekraftskriteriene. For biodrivstoff hvor oppfyllelse av kravene er kontrollert av en frivillig ordning som er godkjent for massebalansesystemet, er dokumentasjon på krav til massebalansesystemet ivaretatt fram til den aktøren i forsyningskjeden som er sertifisert. De frivillige ordningene inneholder regler og rutiner for dokumentasjonskrav og massebalansesystem som er godkjent av EU-kommisjonen.

Kapittel 10.2 gir retningslinjer til produktforskriften for de tilfeller der det ikke er benyttet godkjente frivillige ordninger til å dokumentere bærekraftskriteriene og massebalansesystemet, i hele eller deler av biodrivstoffets forsyningskjede. Dette gjelder altså både bakover i forsyningskjeden, og innenfor lokasjoner hvor norske omsettere eller andre rapporteringspliktige håndterer drivstoff.

Oppsummert gjelder retningslinjene her hvis partier med biodrivstoff kjøpt fra en aktør i produksjons- og distribusjonskjeden (inkludert omsettere) som

- ikke er sertifisert av en frivillig ordning
- er sertifisert av en frivillig ordning som ikke er godkjent for kontroll av massebalansesystem
- er sertifisert av en frivillig ordning som er godkjent for kontroll av massebalansesystem, men massebalansesystemet til aktøren ikke er kontrollert

Retningslinjene gjelder også hvis en aktør er sertifisert av frivillige ordninger på enkelte lokasjoner de disponerer, men hvis biodrivstoffet er levert fra en lokasjon som ikke er innenfor omfanget av sertifiseringen.

10.2 Retningslinjer for praktisering av massebalansesystemet

Dette kapittelet angir retningslinjer for å sikre oppfyllelse av og sporbarhet ved praktisering av massebalansesystemet.

Hver aktør skal ha kontroll over sitt eget massebalansesystem. Dersom flere aktører deler infrastruktur, for eksempel et tankanlegg, skal hver enkelt aktør ha sitt eget massebalansesystem for dette tankanlegget. Det vil si at hver enkelt aktør må føre regnskap over volum og bærekraftsegenskaper på drivstoff de selv fører inn og tar ut fra tankanlegget. Dersom en aktør skal ta ut drivstoff de selv ikke har kjøpt og ført inn, må det skje en transaksjon, hvor drivstoffet og bærekraftsegenskapene overføres fra aktøren som forsynte inn drivstoffet.

Prosedyrer og dokumenthåndtering

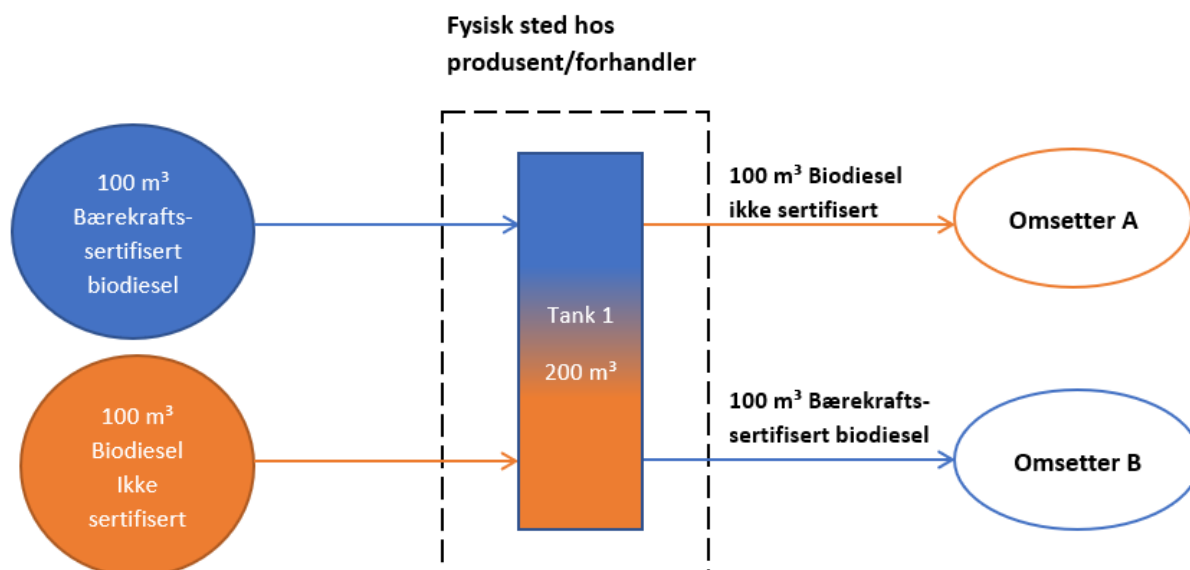
- Aktørene i forsyningskjeden bør utnevne en person med et overordnet ansvar for overholdelse av regelverket for massebalanse og videreformidling av opplysningene om bærekraftsegenskaper.
- Aktørene i forsyningskjeden bør ha skriftlige prosedyrer for å sikre riktig gjennomføring av regelverket for massebalanse.
- Aktørene som kjøper produkter som oppfyller bærekraftskriteriene skal forsikre seg om at opplysninger om bærekraft er spesifisert på fakturaen (eller lignende dokument om transaksjon av drivstoff) eller på et dokument som fakturaen henviser til. Se kapittel 10.3 for nærmere beskrivelse av opplysningene som skal inngå.

Avgrensning av massebalansesystem i tid og sted

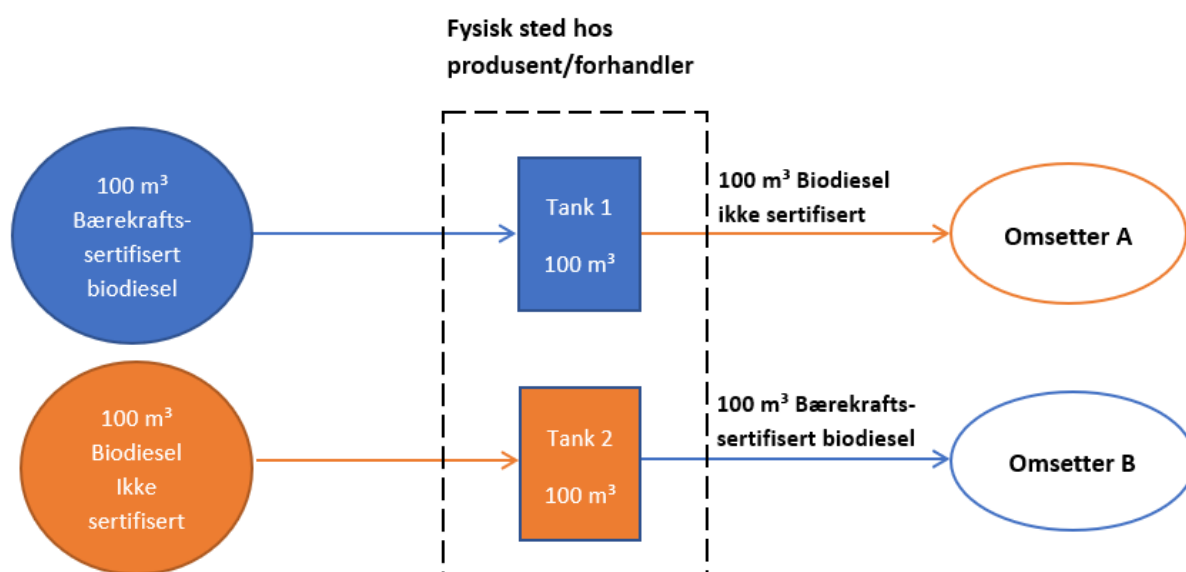
- Massebalansen skal avgrenses til et sted aktøren disponerer.¹¹ Med sted menes en geografisk lokasjon med klare avgrensninger, hvor produktene som inngår i massebalansen normalt vil være i fysisk kontakt. Dette skal sikre sporbarhet, og følger av at opplysninger om bærekraftsegenskaper og størrelser på partier som blandes skal forbli knyttet til blandingen, i henhold til produktforskriften § 3-10 bokstav b. Et sted kan for eksempel være flere siloer eller tanker, men disse skal befinne seg på samme fysiske lokasjon med klare avgrensninger. Dette er illustrert med eksempler i Figur 10-1 og Figur 10-2.
- Oppgjør av massebalansen på en bestemt fysisk lokasjon skal avgrenses i tid.¹¹ Det vil si at aktørene regelmessig skal gjøre opp regnskap over bærekraftsegenskaper på hver fysiske lokasjon. Maksimal tidsperiode avgrenses til en periode som er hensiktsmessig for den aktuelle lokasjonen, for eksempel en produksjonsprosess. Tidsperioden bør normalt ikke være lenger enn 3 måneder. Dette gjelder særlig for steder der leveranser inn og ut skjer kontinuerlig over hele året og ikke er sesongavhengig. Steder som for eksempel håndterer råvarer som høstes sjeldnere kan operere med en lengre tidsperiode, men den skal under ingen omstendighet være lenger enn 12 måneder.
- Regnskapet skal ikke bli negativt. En aktør kan altså ikke innenfor regnskapsperioden ta ut en større mengde produkter med bestemte bærekraftsegenskaper enn hva aktøren har kjøpt inn eller hadde på lager fra forrige periode. Regnskapet kan godt bli positivt. Overskuddet kan da videreføres til neste periode.
- Aktørene kan ikke ha bokført større mengder produkter med bærekraftsegenskaper i sitt regnskap enn hva aktøren besitter av fysiske produkter, ved tidspunktet for oppgjør av regnskap for bærekraftsopplysninger.
- Aktørene kan selv bestemme tidspunkt for oppgjør av regnskapet, så lenge dette gjøres regelmessig. Aktørene som rapporterer til Miljødirektoratet, må sikre at deres regnskap er gjort opp ved utgangen av hvert kalenderår.

---

¹¹ Jfr. Communication on voluntary schemes and default values pkt 2.2.3

Figur 10-1 Eksempel på praktisering av massebalansesystemet hvor drivstoff med ulike egenskaper lagres på samme tank.

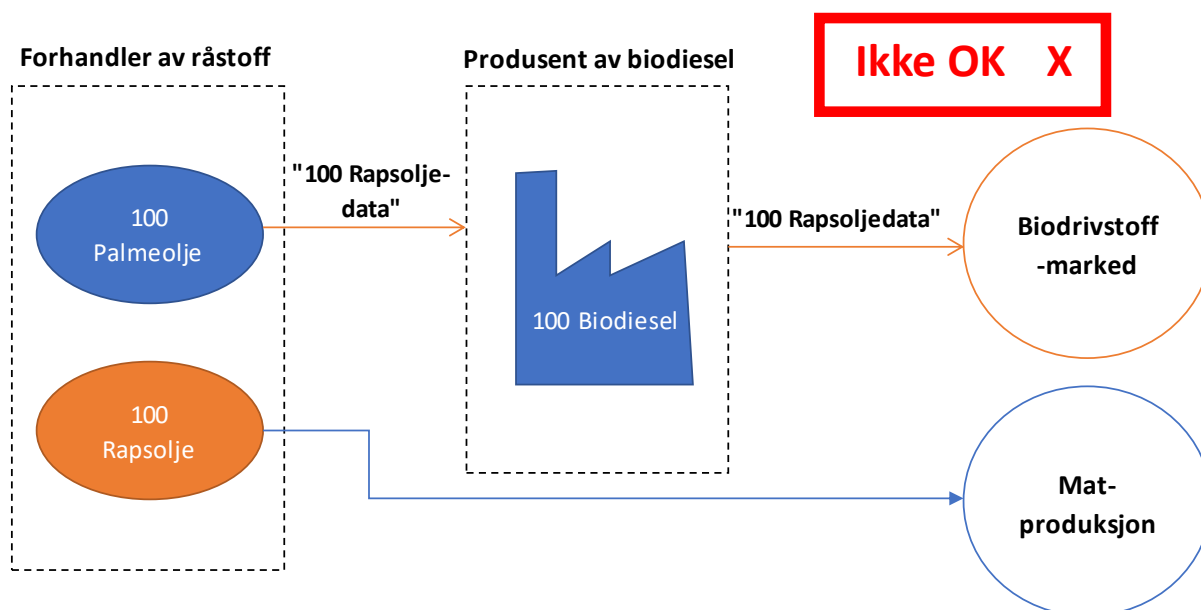
Figur 10-2 Eksempel på praktisering av massebalansesystemet hvor drivstoff med ulike egenskaper lagres på ulike tanker innenfor samme avgrensede område. Massebalansen kan inkludere flere siloer eller tanker hvor produktene normalt ville vært i kontakt.

Behandling av opplysninger ved blanding av ulike partier

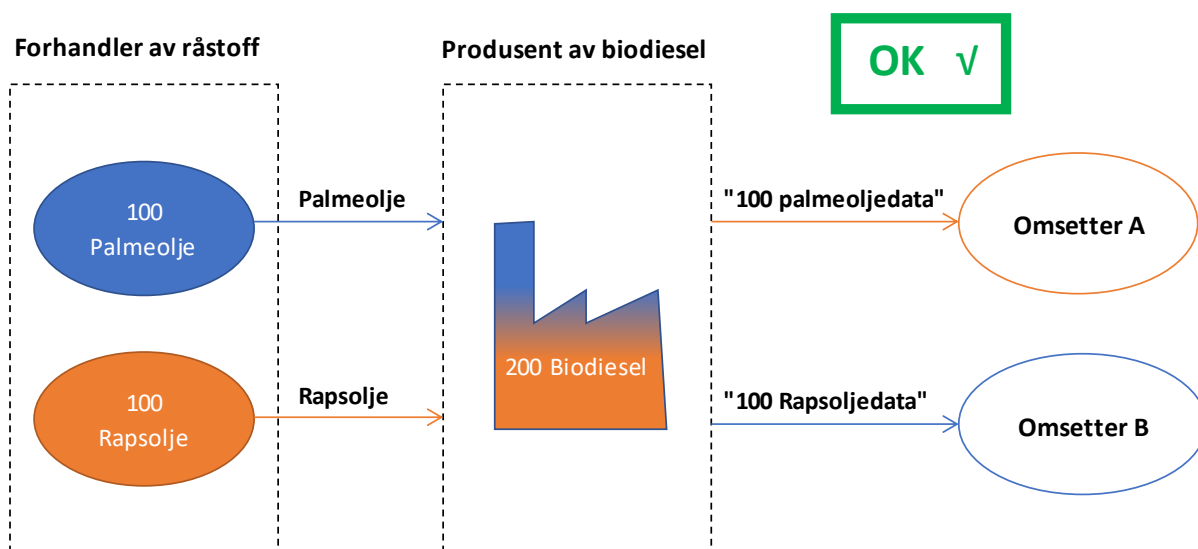
- Partier kan adderes og sendes videre som ett parti hvis de opprinnelige partiene har like bærekraftsegenskaper.
- Partier som har like bærekraftsegenskaper, bortsett fra beregnet klimagassutslipp, kan slås sammen til ett parti hvis alle partiene som inngår overholder minstekravet til reduksjon av klimagassutslipp. Den samlede klimagassfaktoren for hele partiet blir da et vektet gjennomsnitt av de ulike partiene basert på energiinnhold (nedre brennverdi).
- Et sett opplysninger om bærekraftsegenskaper skal holdes samlet. Det er altså ikke tillatt å fordele visse egenskaper mellom ulike fysiske partier.

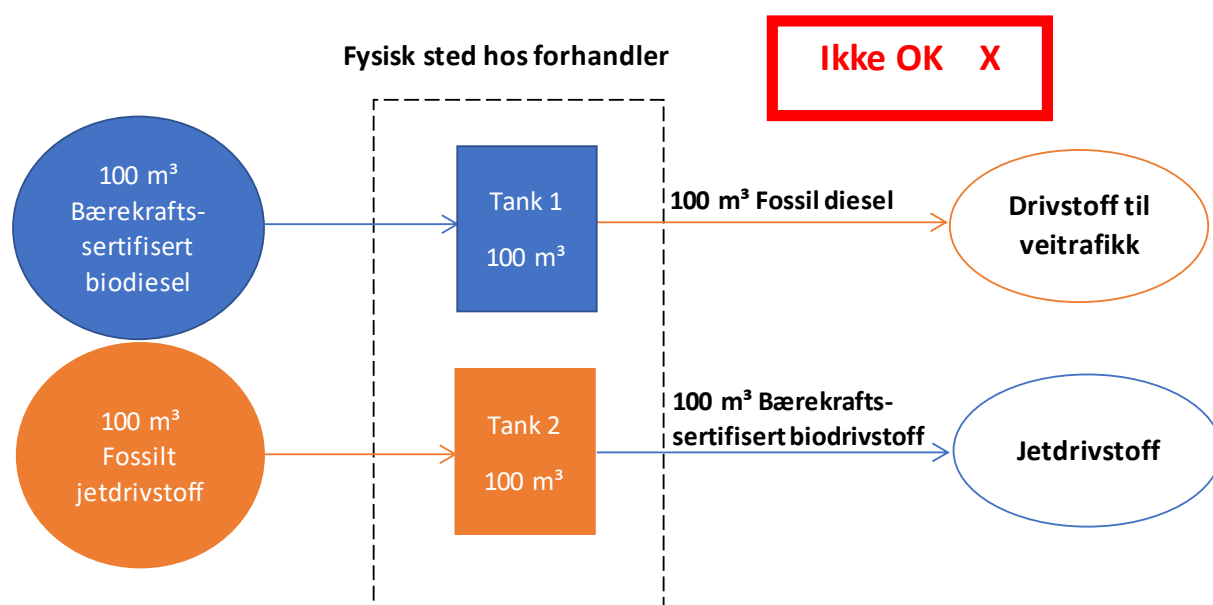
- For de første leddene i forsyningskjeden, hvor det handles med enkeltstående råstoff, kan opplysninger knyttet til bestemte råstoff ikke byttes mellom ulike partier med ulike råstoff. Innenfor hver enkelt råstofftype kan imidlertid bærekraftsegenskaper gis videre innenfor reglene omtalt i dette kapittel. Det vil for eksempel si at opplysninger kan byttes mellom ulike partier med raps, men ikke mellom ulike partier med raps og palmeolje. Se Figur 10-3 for illustrasjon.
- For de siste leddene i forsyningskjeden, hvor biodrivstoffet omsettes, kan opplysninger fritt byttes innenfor reglene gitt i forskrift og i dette kapittel. Se Figur 10-4.
- Hvis et parti biodrivstoff av tekniske årsaker er angitt som en bestemt råstoffblanding, skal opplysningene om råstoff tilsvare råstoffblandingen til det fysiske produktet. Det betyr at det ikke kan byttes egenskaper mellom produkter som fysisk ikke vil kunne omsettes i Norge, på grunn av for eksempel dårlige kuldeegenskaper.
- Hvis to partier biodrivstoff av tekniske årsaker ikke vil kunne blandes fysisk, kan det ikke byttes egenskaper mellom produktene. Dette er illustrert med jetdrivstoff og biodiesel i Figur 10-5.
- Massebalansesystemet kan ikke benyttes for å rapportere biodrivstoff som er markedsført og solgt til andre markeder enn veitrafikk inn i omsetningskravet i veitrafikk. Dette skyldes at drivstoff som er solgt til andre formål ikke kan regnes som omsatt i veitrafikk, og drivstoffet faller dermed utenfor anvendelsesområdet til omsetningskravet for veitrafikk.

Figur 10-3 Bærekraftsopplysninger kan ikke byttes mellom partier av ulike råstoff. Dette gjelder i starten av forsyningskjeden hvor det handles med de enkelte råstoff.

Figur 10-4 Bærekraftsopplysninger kan fritt gis videre når de har vært del av den samme produksjonsprosess.

Figur 10-5 Bærekraftsopplysninger kan ikke byttes mellom partier som av tekniske årsaker ikke vil kunne blandes fysisk.

Sambehandling av fossile brensler og biodrivstoff

Sambehandling innebærer samtidig prosessering av biobaserte og fossile råvarer, og kalles ofte ko-prosessering. Sambehandling er beskrevet i vedlegg V til forskriftens kapittel 2:

ii) Sambehandling av fossile brensler og biodrivstoff

Behandling omfatter enhver endring i løpet av et levert drivstoffs eller en energis livssyklus som forårsaker en endring i produktets molekylstruktur. Tilsetning av denatureringsmiddel omfattes ikke av denne behandling. Mengden av biodrivstoff som sambehandles med drivstoff som ikke er av biologisk opprinnelse, gjenspeiler biodrivstoffets tilstand etter behandlingen.

Mengden biodrivstoff som kommer ut av en slik prosess skal identifiseres i henhold til energibalansen og virkningsgraden til prosessen. Det er ikke tillatt å allokere bioandeler fra andre sluttprodukter i prosessen til biodrivstoff. Bioandelen som går inn i en prosess skal allokere til alle utgående produkter fra prosessen, både drivstoff til veitrafikk og andre produkter. EU-kommisjonen skulle i løpet av 2021 legge fram en rettsakt som spesifiserer metodikken for å avgjøre andelen av biodrivstoff og biogass til transport fra en produksjonsprosess der biomasse og fossile brenslers sambehandles. Rettsakten utarbeides i forbindelse med RED II. Per januar 2023 er rettsakten enda ikke vedtatt i EU, og RED II er foreløpig ikke innlemmet i EØS-avtalen.

10.3 Opplysninger som bringes videre i forsyningskjeden

I forsyningskjeden skal hver aktør gi videre opplysninger om produktenes bærekraftsegenskaper til neste ledd i kjeden. Den underliggende dokumentasjon for opplysningene, for eksempel kart som dokumenterer overholdelse av arealkriteriene, eller utslippsregnskap som dokumenter utslipp fra behandlingsanlegg, trenger ikke videresendes. Imidlertid skal hver aktør oppbevare all slik dokumentasjon for sin egen virksomhet, og den skal utleveres i forbindelse med revisjon og kontroll. Opplysningene som skal sendes videre gjennom forsyningskjeden er opplysninger som er nødvendige for at omsettere skal kunne oppfylle den årlige rapporteringsforpliktelsen knyttet til biodrivstoff overfor Miljødirektoratet.

Omsetteren som rapporterer til Miljødirektoratet, er ansvarlig for å motta tilstrekkelige opplysninger fra hele biodrivstoffets forsyningskjede. Opplysningene som bringes videre må være tilstrekkelige til at den som rapporterer til Miljødirektoratet kan gjøre dette i henhold til den metoden som bærekraftskriteriene er dokumentert på (se kapittel 7.1).

Dette kapittelet beskriver hvilke opplysninger som skal bringes videre til neste trinn i forsyningskjeden, helt fram til omsetteren som er rapporteringspliktig til Miljødirektoratet. Opplysningene skal gis på fakturaen eller på et dokument som fakturaen for det aktuelle partiet biodrivstoff henviser til.

Opplysninger som **må** bringes videre for hvert parti biodrivstoff er:

- Kjøpers navn og adresse.
- Dato for utstedelse av faktura.
- Beskrivelse av produktet.
- Mengden (volum eller masse) produkt solgt.
- Hvilket råstoff produktet er laget av.
- Opprinnelsesland for råstoffet.
- Navn på frivillig sertifiseringsordning (hvis en frivillig ordning er brukt).
- Nøkkelopplysninger om bærekraftsegenskaper:
  - Informasjon om klimagassutslipp (f.eks. standardverdi for klimagassbesparelse).
  - Bekreftelse på at arealkriteriene er oppfylt.

I tillegg vil det være nødvendig med ytterligere opplysninger, avhengig bl.a. av om partiet er sertifisert under en godkjent frivillig ordning, hvorvidt partiet er produsert innenfor EU/EØS, og hvilken type råstoff som er benyttet. Styrende for dette vil være hva slags

råstoff og produkt det gjelder, hvordan klimagassbesparelse skal dokumenteres og så videre. Hvis en aktør kjøper et parti som ikke er sertifisert av en frivillig ordning vil det være behov for at flere opplysninger bringes videre, enn om partiet var sertifisert.

Eksempler på opplysninger som kan være nødvendige å bringe videre:

- Arealanvendelse 1. januar 2008 for området der råstoffet er dyrket, samt arealanvendelsen på høstingstidspunktet. (For å dokumentere oppfyllelse av arealkriteriene.)
- Hvilket NUTS-2 område¹² råstoffet er dyrket i. (Hvis råstoffet er dyrket i EØS-området, og aggregert standardverdi for klimagassutslipp ønskes benyttet.)
- Opplysninger til bruk for beregning av klimagassutslipp. (Hvis aktøren som rapporterer til Miljødirektoratet skal benytte egen beregning for å dokumentere oppfyllelse av minstekrav til klimagassutslipp.)
- Opplysning om råstoffet er behandlet som avfall eller en type rest som er unntatt fra deler av bærekraftskriteriene.
- Opplysning om det i beregning av klimagassutslipp er benyttet bonusfaktor som følge av bruk av biomasse fra utbedret forringet mark (e_B). (Hvis denne faktoren er inkludert i beregningen av klimagassutslipp gjort av en tidligere aktør i forsyningskjeden, og resultatet fra beregningen skal brukes i rapporteringen til Miljødirektoratet.)
- Opplysning om det i beregning av klimagassutslipp er benyttet faktor for beregning av klimagassbesparelse fra karbonlagre i jorden gjennom forbedret landbruksforvaltning (e_{SCA}). (Hvis denne faktoren er inkludert i beregningen av klimagassutslipp gjort av en tidligere aktør i forsyningskjeden, og resultatet fra beregningen skal brukes i rapporteringen til Miljødirektoratet.)
- Opplysninger om tiltak som er truffet for vern av jord, vann, luft med mer etter forskriftens § 3-10 andre ledd. (Hvis partiet ikke er sertifisert av en frivillig ordning som dekker dette punktet.)
- Opplysninger om produksjonsprosess for biodrivstoff. (Hvis disaggregert standardverdi ønskes benyttet, og det er ulike standardverdi for ulike produksjonsprosesser.)

Merk: Hvis aktøren som rapporterer til Miljødirektoratet skal benytte egen beregning for å dokumentere oppfyllelse av minstekrav til klimagassutslipp anbefales det å sette seg inn i beregningsmetoden omtalt i kapittel 8.1.3 på forhånd. Det kan bli nødvendig å bringe en omfattende mengde opplysninger videre i forsyningskjeden for at egen beregning skal være mulig. Ved å gjøre seg kjent med beregningsmetoden på forhånd vil den rapporteringspliktige aktøren kunne spesifisere til sine leverandører hvilke opplysninger som trengs for å kunne gjøre beregningen.

10.4 Oppbevaring av dokumenter i forsyningskjeden

Den rapporteringspliktige må sørge for at det i forsyningskjeden oppbevares dokumentasjon på oppfyllelse av kravene til massebalanse. Dokumentasjonen kan bli værende hos den aktøren i forsyningskjeden det gjelder. Dokumentasjonen må samsvare med informasjon gitt på fakturaer, slik at det er mulig å spore informasjon tilbake i forsyningskjeden.

---

¹² NUTS = Nomenclature of Territorial Units for Statistics. NUTS-2 er andre nivå i EUs system for kategorisering av områder.

Dokumentasjonen skal stilles til rådighet ved kontroll eller revisjon. I tråd med kravene for de frivillige ordningene bør dokumentasjonen oppbevares i minst fem år.¹³

Følgende dokumenter hos den enkelte aktør i forsyningskjeden vil bli ansett som dokumentasjon på oppfyllelse av kravene om massebalanse:

- **Dokumenter for henholdsvis inngående og utgående partier med informasjon om bærekraftsegenskaper.** Inngående dokumenter viser til bærekraftsegenskaper til produkter som er kjøpt fra en leverandør. Utgående dokumenter viser til bærekraftsegenskaper om produkter som selges videre. Dokumentene vil være som beskrevet i kapittel 10.3.
- **Dokumenter knyttet til konverteringsfaktorer.** Disse dokumentene viser til konverteringsfaktor (virkningsgrad) mellom inngående og utgående produkter (f.eks. mellom raps og rapsolje). Aktørene i forsyningskjeden kan lagre dokumenter for sine egne konverteringsfaktorer. En aktør kan ha en eller flere konverteringsfaktorer avhengig av produksjonsprosessen. Hvis det ikke lagres dokumenter for konverteringsfaktorer, skal standardverdi for den aktuelle prosessen benyttes. Det skal for hver konverteringsfaktor tydelig gå frem:
  - Hvilket inngående produkt det dreier seg om.
  - Hvilket utgående produkt det dreier seg om.
  - Hvilken enhet som gjelder for den enkelte konverteringsfaktor.
  - Størrelsen på konverteringsfaktor.
  - Perioden som konverteringsfaktoren gjelder for.
- **Periodiske oppgjør** av bokføringen av opplysninger om bærekraftsegenskaper. I tillegg til å hjelpe aktøren med å håndtere sin inngående-utgående balanse, vil oppgjørene fungere som dokumentasjon på overholdelse av massebalansesystemet. Dokumentasjonen skal inneholde opplysninger om:
  - Lageroppgjør ved begynnelsen av den aktuelle perioden over partier av biodrivstoff eller mellomprodukter med identiske bærekraftsegenskaper. Det må gå klart fram om oppgjøret skjer i inngående-ekvivalenter (før påføring av konverteringsfaktor) eller utgående-ekvivalenter (etter påføring av konverteringsfaktor).
  - Størrelsen på inngående partier og tilhørende bærekraftsegenskaper i den aktuelle perioden. Disse mengdene må sammenfalle med dokumentasjonen for inngående partier beskrevet ovenfor.
  - Størrelsen på utgående partier og tilhørende bærekraftsegenskaper i den aktuelle perioden. Disse mengdene må sammenfalle med dokumentasjonen for utgående partier beskrevet ovenfor.
  - Eventuelle konverteringsfaktorer som brukes i perioden,
  - Lageroppgjør i slutten av den aktuelle perioden over partier av biodrivstoff eller mellomprodukter med identiske bærekraftsegenskaper. Det må gå klart fram om oppgjøret skjer i inngående-ekvivalenter (før påføring av konverteringsfaktor) eller utgående-ekvivalenter (etter påføring av konverteringsfaktor).

10.5 Markedsføring av biodrivstoff

Markedsføringen av biodrivstoff og flytende biobrensler, herunder hvilken informasjon som gis til sluttbruker etter rapportering til Miljødirektoratet, er ikke omfattet av virkeområdet til produktforskriften kapittel 3.

---

¹³ Communication on voluntary schemes and default values pkt. 2.2.1

Markedsføringsloven (mfl.) oppstiller regler for markedsføring av produkter og tjenester i Norge. Loven gjelder all markedsføring som retter seg mot norske forbrukere, også bruk av miljø- og bærekraftpåstander i markedsføring av biodrivstoff. Forbrukertilsynet fører tilsyn med lovens regler om markedsføring og avtalevilkår som er rettet mot forbrukere.¹⁴

Markedsføringsloven oppstiller forbud mot villedende markedsføring, jf. mfl. §§ 7 og 8, jf. § 6. Det er helhetsinntrykket markedsføringen gir forbrukeren, som er avgjørende i vurderingen av om markedsføringen er villedende. Loven oppstiller også krav om at alle markedsføringspåstander må kunne dokumenteres, jf. mfl. § 3. Dokumentasjonen må foreligge på annonsørens hånd når markedsføringen skjer.

Ved bruk av miljø- og bærekraftpåstander må markedsføringen gi et korrekt og balansert inntrykk av den aktuelle miljøfordelen ved produktet. Markedsføringen av biodrivstoff må derfor utformes på en slik måte at den reflekterer de reelle miljøfordelene som kjøp av drivstoffet medfører. Eksempelvis må markedsføringen ikke gi inntrykk av at drivstoffet består av 100 % biodrivstoff dersom dette ikke er tilfellet.

Videre må næringsdrivende vise særlig varsomhet med å gi inntrykk av at kjøp av drivstoffet vil øke omsetningen av flytende biodrivstoff i Norge og dermed redusere klimautslipp, dersom dette ikke er tilfelle. Påstander som benyttes i markedsføringen må kunne dokumenteres. Å skape et inntrykk av at forbrukeren vil bidra til økt omsetning av biodrivstoff når det uansett omsettes på grunn av et lovpålagt krav, som for eksempel omsetningskravet, vil derfor lett anses å være villedende og i strid med markedsføringsloven.

For mer informasjon vises det til Forbrukertilsynets veiledning om bruk av bærekraftpåstander i markedsføring.¹⁵

---

¹⁴ For mer informasjon, se Forbrukertilsynet.no.

¹⁵ Forbrukertilsynets veiledning om bruk av bærekraftpåstander i markedsføring.
https://www.forbrukertilsynet.no/content/2020/09/Veiledning-om-bruk-av-bk-p%C3%A5stander_versj2.pdf

11 Krav til uavhengig revisjon

I § 3-11 stilles det krav til at rapporteringen etter kapittel 3 skal ha vært gjenstand for en uavhengig revisjon av tilstrekkelig kvalitet før innsendingen til Miljødirektoratet. Dette kapittelet inneholder veiledning og føringer for den revisjonen som en uavhengig revisor skal foreta av opplysningene i den rapporteringspliktiges rapport.

Forskriften krever at en uavhengig revisjon er gjennomført før den årlige rapporteringen om oppfyllelse av bærekraftskriteriene for biodrivstoff og flytende biobrensel sendes inn til Miljødirektoratet innen 31. mars. Hensikten med dette er å gi en rimelig sikkerhet for at opplysningene som rapporteres er korrekte, og i samsvar med kravene gitt i forskriften og de utdypende forklaringene i denne veilederen. Videre vil en uavhengig revisjon kunne bidra til læring hos den rapporteringspliktige.

I de tilfeller der biodrivstoffet eller det flytende biobrenselet allerede er sertifisert gjennom en frivillig ordning vil revisor kunne basere seg på dette. Forhold som er dekket av en frivillig ordning er allerede underlagt uavhengig revisjon, og det er ikke nødvendig å verifisere slike forhold ytterligere.¹⁶ I de tilfeller der biodrivstoffet eller det flytende biobrenselet *ikke* er sertifisert gjennom en frivillig ordning skal det gjøres en mer omfattende, særskilt kontroll. Kontrollen kan gjøres via risikobaserte stikkprøver, og alle data vil normalt ikke bli kontrollert. Revisor må legge til grunn alle relevante krav gitt i forskriften og retningslinjer gitt i denne veilederen for å gjøre en slik særskilt kontroll. Dette omtales nærmere i kapittel 11.6.

11.1 Krav til revisor

Forskriften krever at revisor skal være ekstern og uavhengig og ha tilstrekkelige generelle ferdigheter og kompetanse innen gjennomføring av revisjoner. Videre krever forskriften at revisor skal ha spesifikke ferdigheter og kompetanse til å gjennomføre revisjoner innen de aktuelle forsyningskjedene og for å vurdere oppfyllelsen av de aktuelle bærekraftskriteriene. Revisor bør kunne:

- Påvise at hen er uavhengig av virksomheter eller organisasjoner som inngår i forsyningskjeden for biodrivstoff og flytende biobrensel.
- Dokumentere at personalet som har ansvaret for revisjonen har tilstrekkelig utdanning, erfaring og ferdigheter for de oppgaver de skal gjøre.
- Vise at hen har prosedyrer for utdanning og rekruttering av kompetent personale.
- Vise at hen har etablert systemer til overvåking av sitt arbeid, og at disse systemene holdes løpende oppdatert.
- Vise at hen til enhver tid overholder beste praksis for revisjon.

---

¹⁶ Communication from the Commission on the practical implementation of the EU biofuels and bioliquids sustainability scheme and on counting rules for biofuels - *OJ C 160, 19.6.2010, p. 8–16*

11.2 Standarder for revisjon

Forskriften krever at det benyttes en anerkjent relevant standard ved revisjon. Basert på informasjon¹⁷ fra EU-kommisjonen er det i Tabell 11-1 listet opp eksempler på ulike relevante standarder som kan benyttes. Merk at enkelte av standardene er generelle, mens andre kun dekker avgrensede områder. Det må benyttes en standard eller en kombinasjon av standarder som dekker alle forholdene underlagt revisjon.

Tabell 11-1 Oversikt over aktuelle standarder for revisjon

Standard	Kommentar
ISAE 3000	Generell standard for ikke-finansielle rapporter. Velegnet til kontroll av en samlet forsyningskjede, og stiller krav til kompetanse hos den som kontrollerer.
ISO 19011	Retningslinjer for revisjon av styringssystemer.
ISO 14065	Klimagasser - Krav til validerings- og verifiseringsorganer til bruk ved akkreditering eller andre former for anerkjennelse.
ISO 14064-3	Klimagasser - Del 3: Spesifikasjon med veiledning for validering og verifisering av klimagassutsagn.
ISO Guide 65	Generell standard for tredjepart som gjør produktsertifisering.

11.3 Omfanget av revisjonen

Revisjonen skal omfatte alle opplysninger i rapporten, inkludert relevant underliggende dokumentasjon. Underliggende dokumentasjon vil være for eksempel dokumentasjon på sertifisering gjennom frivillig ordning, eller annen dokumentasjon på oppfyllelse av de ulike bærekraftskriteriene. Forskriftens krav og retningslinjer gitt i denne veilederen skal kontrolleres.

I de tilfeller der biodrivstoffet eller det flytende biobrenselet allerede er sertifisert gjennom en frivillig ordning vil revisors oppgave i stor grad være å kontrollere at omsatt biodrivstoff faktisk er sertifisert, om den frivillige ordningen dekker alle bærekraftskriteriene, og om forsyningskjeden er sertifisert hos de nødvendige aktørene (se Tabell 7-2). Videre må opplysninger som ikke er dekket av sertifiseringen kontrolleres, for eksempel om et parti kvalifiserer for dobbelttelling. Dersom den rapporteringspliktige har kjøpt biodrivstoff som er sertifisert gjennom en frivillig ordning, men ikke selv er sertifisert, må det kontrolleres at den rapporteringspliktige har et system for å sikre at kravene til massebalanse er oppfylt. Videre bør den rapporteringspliktiges system for håndtering av dokumenter og opplysninger om bærekraftsegenskap kontrolleres spesielt.

Revisjonen skal gjennomgå underliggende dokumentasjon for alle de opplysninger som den rapporteringspliktige har oppgitt i rapporteringsskjemaet til Miljødirektoratet, jf. omtale i

¹⁷ Communication from the Commission on voluntary schemes and default values in the EU biofuels and bioliquids sustainability scheme (2010/C 160/01)

kapittel 7.2. Dette inkluderer å kontrollere følgende opplysninger for hvert parti biodrivstoff/flytende biobrensel.

- Type biodrivstoff/flytende biobrensel.
- Volum biodrivstoff/biobrensel.
- Hvilket råstoff partiet er laget av.
- Opprinnelsesland for råstoff.
- Vurdering av om råstoffet kvalifiserer for dobbeltelling.
- Kontroll av sertifisering: Hvilke bærekraftskriterier dette dekker, om de nødvendige aktørene er sertifisert, gyldighet av sertifisering.
- Er det tilfredsstillende dokumentert at området der råstoffet er dyrket i januar 2008 ikke hadde slik status eller egenskaper som beskrives i et eller flere av arealkriteriene i § 3-7, § 3-8 og § 3-9.
- Dersom området der råstoffet er dyrket i januar 2008 hadde slik status eller egenskaper som beskrives i et eller flere av kriteriene i § 3-8 og § 3-9, er det tilfredsstillende dokumentert at denne statusen ikke er endret etter januar 2008?
- Valg av metode for beregning av klimagassutslipp. Er metoden i henhold til Figur 8-1?
- Hvis egen beregning av klimagassutslipp:
  - Er en anerkjent standard benyttet?
  - Hvis bonus som følge av bruk av biomasse fra utbedret forringet mark, er benyttet - kan dette forholdet dokumenteres?
  - Hvis faktor for klimagassbesparelse fra karbonlagre i jorden gjennom forbedret landbruksforvaltning er benyttet - kan dette forholdet dokumenteres?
- Er det tilfredsstillende dokumentert at kravene til massebalansesystem er overholdt?

Underliggende dokumentasjon for opplysningene nevnt ovenfor, inkludert dokumentasjon på overholdelse av bærekraftsegenskapene, kan bli værende hos den aktør i forsyningskjeden som dokumentasjonen angår. Dokumentasjonen trenger derfor ikke sendes videre i forsyningskjeden. All dokumentasjon skal imidlertid gjøres tilgjengelig i forbindelse med revisjon. Dette kan f.eks. være kart, fakturaer, opplysninger om klimagassutslipp, sertifikater m.m. Ved den stikkprøvebaserte kontrollen vil revisor kunne arbeide seg bakover i forsyningskjeden ved hjelp av de opplysningene som er gitt videre i overensstemmelse med massebalansesystemet. Det er derfor hensiktsmessig at den rapporteringspliktige har sikret seg om at aktørene i forsyningskjeden samarbeider om å videreformidle disse opplysningene.

For å sikre en vellykket revisjon anbefales det at den rapporteringspliktige tar kontakt med en revisor på et tidlig tidspunkt. Dette for å sikre at nødvendige opplysninger blir etterspurt ved levering av produkter, og at all nødvendig dokumentasjon og nødvendige systemer er på plass.

11.4 Organisering av revisjonen

Den rapporteringspliktige skal inngå avtale med revisor om kontroll av sin rapportering. Den rapporteringspliktige har ansvaret for å gjøre følgende.

1. Inngå avtale med en uavhengig og kompetent revisor i henhold til forskriftens § 3-11.
2. Gi revisor tilgang til sin utfylte rapport.
3. Framlegge all relevant underlagsdokumentasjon for revisor.
4. Tilrettelegge for befaringer og møter med revisor.

5. Svare på alle relevante spørsmål fra revisor.
6. Korrigere eventuelle feilaktige opplysninger avdekket av revisor.
7. Framlegge revisorberetningen for Miljødirektoratet sammen med sin rapport.

Det er god praksis å inngå avtale med revisor så tidlig som mulig i prosessen for å øke den rapporteringspliktiges mulighet for å sikre overholdelse av kriteriene og tilstrekkelig dokumentasjon, samt avdekke eventuelle misforståelser. Den rapporteringspliktige bør levere følgende informasjon til revisor:

- Ferdig utfylt rapport (webskjema) med opplysninger om bærekraftsegenskapene til hvert parti biodrivstoff og flytende biobrensel.
- Overordnet beskrivelse av forsyningskjeden for hvert parti.
- Dokumentasjon på eventuell sertifisering.
- Dokumentasjon på overholdelse av kravene til massebalanse.
- Kontaktopplysninger til aktørene i forsyningskjeden.

Revisor har ansvaret for å gjøre følgende:

1. Planlegge og gjennomføre dokumentasjonsinnhenting samt stikkprøver for å gjøre seg opp en egen oppfatning av opplysninger gitt i rapporten.
2. Informere den rapporteringspliktige om opplysninger i rapporten som må endres, eller om enkelte partier ikke kan rapporteres som bærekraftssertifiserte.
3. Utarbeide en revisorberetning som bekrefter opplysningene gitt i rapporten, eller om nødvendig avkrefter en eller flere opplysninger.

I rapporteringsskjemaet er det en funksjon der den rapporteringspliktige, etter å ha fylt inn alle opplysninger, sender en epost med et pdf-vedlegg av rapporten til revisor. Når rapporten er gjennomgått og godkjent av revisor utarbeides revisorberetningen. Denne lastes opp av den rapporteringspliktige i rapporteringsskjemaet som vedlegg. En verifikasjons-ID knytter rapporten fra den rapporteringspliktige sammen med revisorberetningen.

11.5 Kriterier for revisjon og risikofaktorer

Når revisor kontrollerer de rapporteringspliktiges rapporter skal følgende kriterier som minimum benyttes.

1. Sporbarhet

- a) Kan den rapporterte informasjonen spores, gjennom en massebalanse, tilbake til aktøren eller aktørene som har generert den opprinnelige informasjonen?
- b) Er dokumentasjonen tilstrekkelig og hensiktsmessig til å understøtte alle rapporterte data? Eksempelvis informasjon som dokumenterer overholdelse av alle kriteriene for arealbruk, klimagasser og massebalanse.

2. Fullstendighet

- a) Foreligger det opplysninger om alle partier av biodrivstoff/flytende biobrensel?
- b) Reflekterer rapporten den totale mengde biodrivstoff/flytende biobrensel som er omsatt/brukt?

3. Pålitelighet

- a) Er det brukt en anerkjent standard hvis det er gjort egen beregning av klimagassutslipp?
- b) Er råstoffet som det er rapportert at biodrivstoffet eller biobrenselet er produsert fra i samsvar med hva aktører tidligere i forsyningskjeden har levert?

4. Nøyaktighet

- a) Er data i rapporten samlet inn på en grundig og nøyaktig måte?

Merk at ikke alle disse kriteriene vil være relevante for alle revisjoner. Dette gjelder særlig hvis produktene i stor grad allerede er sertifisert gjennom frivillige ordninger.

Enkelte produkter, produksjonsprosesser og forsyningskjeder har en høyere sannsynlighet for å ikke oppfylle bærekraftskriteriene enn andre. Det er mange faktorer som øker risikoen for at opplysninger om bærekraft ikke er korrekte. Disse inkluderer, men er ikke avgrenset til, følgende.

- Antall ledd i forsyningskjeden.
- Bærekraftsegenskaper rapportert uten at sertifisering gjennom frivillig ordning er benyttet.
- Kontroll av arealkriteriene er foretatt utenfor en frivillig ordning.
- Egne beregninger av klimagassutslipp, istedenfor bruk av standardverdier.
- Klimagassutslipp nærme grensen for hva regnes som bærekraftig.
- Råstoff rapportert som avfall og rester.

11.6 Revisjon når frivillige ordninger ikke er benyttet

I de tilfeller der biodrivstoffet eller det flytende biobrenselet *ikke* er sertifisert, eller bare delvis sertifisert, gjennom en eller flere frivillige ordninger skal det gjøres en mer omfattende, særskilt kontroll. Revisor må kontrollere at alle relevante krav i forskriften er dokumentert oppfylt og i tråd med retningslinjer i denne veilederen. I de tilfeller kun deler av forsyningskjeden og aktørene i denne er dekket av sertifisering gjennom en eller flere frivillige ordninger, må revisor gjøre en særskilt kontroll av de delene av kjeden og de aktørene som ikke er dekket.

En vanlig situasjon kan være at en rapporteringspliktig har kjøpt biodrivstoff eller flytende biobrensel som er sertifisert gjennom en frivillig ordning, men at den rapporteringspliktige selv ikke er sertifisert. Da må det gjøres en særskilt revisjon av

- Den rapporteringspliktiges system for å oppfylle krav til massebalanse.
- Den rapporteringspliktiges system for håndtering av dokumenter og opplysninger om bærekraftsegenskaper for biodrivstoff/flytende biobrensel.

Revisor skal i sin beretning gi en beskrivelse av den rapporteringspliktiges system for å oppfylle kravene til massebalanse og håndtere dokumenter og opplysninger om bærekraftsegenskaper.

Dersom den rapporteringspliktige har kjøpt produkter som ikke er sertifisert gjennom frivillig ordning tidligere i forsyningskjeden, skal disse partiene underlegges en særskilt revisjon. Det skal legges særlig vekt på.

- Dokumentasjon av at kravene til klimagassbesparelse er oppfylt.
- Dokumentasjon av oppfyllelse av arealkriteriene.
- Dokumentasjon av at kravene til massebalanse gjennom forsyningskjeden er oppfylt.

Kontrollen kan gjøres via risikobaserte stikkprøver, og alle data vil normalt ikke bli kontrollert. Det er opp til revisor å, i henhold til anerkjent standard, vurdere hvilket omfang stikkprøvene skal ha.

11.7 Revisorberetning

Når revisor har utført sitt arbeid skal hen utarbeide en revisorberetning som sendes til den rapporteringspliktige. Målet er at revisor i beretningen avgir en erklæring som bekrefter at opplysninger gitt i rapporten fra den rapporteringspliktige er tilfredsstillende i henhold til kravene gitt i forskriften og retningslinjene i denne veilederen.

Hvis revisor kan gå god for de rapporterte opplysninger skal hen avgis en erklæring på et nivå med minimum "begrenset sikkerhet" for at opplysningene i den rapporteringspliktiges rapport er korrekte.¹⁸ Med "begrenset sikkerhet" menes en erklæring i form av et negativt formulert utsagn av typen: "Det er vår oppfatning at det ikke foreligger forhold som får oss til å tro at opplysningene gitt i selskap X sin rapport inneholder vesentlige feil eller mangler."

Revisorberetningen skal inneholde en redegjørelse om de forholdene som har vært underlagt revisjon. Det bør oppgis om den rapporteringspliktige selv er sertifisert. Hvis den rapporteringspliktige ikke er sertifisert bør beretningen inneholde opplysninger om den rapporteringspliktiges system for overholdelse av kravene til massebalanse samt system for innsamling av opplysninger om bærekraftsegenskaper. Videre kan beretningen inneholde anbefalinger til mulige forbedringer.

Det er i Tabell 11-2 gitt en oversikt over hvilke opplysninger som bør inngå i revisorberetningen. Miljødirektoratet forventer at de opplysninger omtalt i Tabell 11-2 er omfattet av revisorberetningen. Revisorberetninger som ikke inneholder opplysningene angitt i Tabell 11-2 vil kunne anses som mangelfulle.

Hvis revisjonen viser at det er opplysninger i rapporten som ikke kan dokumenteres, skal den rapporteringspliktige endre disse opplysningene slik at de blir i samsvar med hva som kan dokumenteres. Revisor kan ikke godkjenne rapporten uten å anmerke forholdet hvis de aktuelle opplysningene ikke endres. Når rapporteringspliktig og revisor er enige om at rapporten er komplett og endelig, kan den rapporteringspliktige laste opp revisorberetningen i webskjemaet og sende dette inn til Miljødirektoratet.

Tabell 11-2: Oversikt over opplysning som bør inngå i revisors beretning

Tittel	Skal inneholde ordene "uavhengig revisjon".
Adressat	Revisorberetning skal stiles til den rapporteringspliktige.
VerifikasjonsID	ID-nummer på 8 siffer som finnes på tilsendt rapport fra den rapporteringspliktige.
Erklæring om bruk av standard	Navn på standard som er benyttet og en kort beskrivelse av denne.
Tema	Beskrivelse av tema for revisjonen. For eksempel: "Revisjon av rapport for biodrivstoff og flytende biobrensel".
Kriterier for revisjonen	Opplisting og beskrivelse av kriterier som er benyttet ved evaluering av rapporten. De viktigste er <ul style="list-style-type: none"> • sporbarhet • fullstendighet • pålitelighet • nøyaktighet

¹⁸ Med referanse til ISEA 3000 samt Communication from the Commission on voluntary schemes and default values in the EU biofuels and bioliquids sustainability scheme (2010/C 160/01)

Beskrivelse av innrapporterte opplysninger	En oppsummering av hvilke opplysninger som er gjennomgått. Ansvarsforhold bør også beskrives. Det vil si, den rapporteringspliktige har ansvaret for å framskaffe opplysninger, og revisor har ansvaret for å kontrollere dem.
Beskrivelse av system for massebalanse og håndtering av dokumenter	Hvis den rapporteringspliktige ikke selv er sertifisert for massebalanse skal det gis en beskrivelse av den rapporteringspliktiges system for å oppfylle kravene til massebalanse og håndtering av dokumenter og opplysninger om bærekraftsegenskaper
Oppsummering av utført arbeid	En beskrivelse av arbeidet til revisor inkludert tidsplan, hvilke aktiviteter som er utført, begrensninger o.l. slik at leser lett kan forstå hva revisor har gjort. Eksempler på elementer som kan beskrives <ul style="list-style-type: none"> • Tester av pålitelighet for opplysninger om bærekraftsegenskaper. • Gjennomførte intervjuer. • Gjennomgang av klimagassberegninger. • Gjennomgang av massebalanse. • Test av sertifikatets gyldighet.
Begrensninger	Alle begrensninger i revisjonen skal beskrives. Dette for å presisere omfanget av kontrollen - ikke for å motsi konklusjonen i erklæringen.
Konklusjon og eventuelle forbehold	Konklusjon og eventuelle forbehold ved denne konklusjonen. Merk at konklusjoner med forbehold vil bli nøye vurdert av Miljødirektoratet, og at dette kan føre til at de aktuelle partier biodrivstoff ikke blir vurdert å oppfylle bærekraftskriteriene. En konklusjon uten forbehold kan for eksempel utformes slik: "Det er vår oppfattelse at det ikke foreligger forhold som får oss til å tro opplysningene gitt i selskap X sin rapport inneholder vesentlige feil eller mangler."
Andre relevante bemerkninger	Relevante bemerkninger skal angis ved behov. Disse skal være klart adskilt fra konklusjonen, og være formulert så denne ikke påvirkes.

12 Klassifisering av råstoff

Råstoff som benyttes i biodrivstoffproduksjonen har betydning for hvordan biodrivstoffet kan telles med i oppfyllelse av omsetningskravene i veitrafikk og luftfart og hvilke bærekraftskriterier som må oppfylles. I tillegg er det egne retningslinjer for beregning av klimagassutslipp over livsløpet fra visse typer avfall og rester. Dette kapittelet forklarer reglene nærmere og viser noen eksempler.

Produktforskriftens kapittel 3 angir tre kategorier av råstoff som har spesifikke regler:

- **Avanserte råstoff:** biodrivstoff laget av avansert råstoff teller dobbelt ved oppfyllelse av omsetningskravet i veitrafikk i § 3-3, brukes i oppfyllelse av delkravet til avansert biodrivstoff i veitrafikk i § 3-4, og brukes til oppfyllelse av omsetningskravet til avansert biodrivstoff i luftfart i § 3-4a. Avanserte råstoff er definert som råstoff som er gitt i listen i produktforskriftens vedlegg V, del A og B.
- **Avfall og rester, med unntak av rester fra jordbruk, akvakultur, fiskeri og skogbruk:** biodrivstoff fremstilt av avfall og rester, med unntak av rester fra jordbruk, akvakultur, fiskeri og skogbruk trenger bare å oppfylle krav om reduksjon av klimagassutslipp, som angitt i § 3-5. Denne type biodrivstoff slipper dermed å oppfylle arealkriteriene i §§ 3-7, 3-8 og 3-9.
- **Avfall, rester fra landbruksvekster, samt rester fra foredling:** biodrivstoff fremstilt fra avfall, rester fra landbruksvekster, samt rester fra foredling skal anses å ha klimagassutslipp lik null i de prosessene i forsyningskjeden som skjer før innsamlingen av disse råstoffene. Dette er gitt i vedlegg II del C, punkt 18. For eksempel vil dette for biodrivstoff fremstilt av brukt frityrolje bety at klimagassutslipp teller med i beregningen fra oljen blir hentet på restauranten, men at utslipp i forkant av dette ikke blir tatt med i klimagassberegningen.

Definisjonene kan være overlappende, og for flere typer råstoff vil alle tre punktene over være gjeldene. Det kan likevel være noen typer råstoff som kun omfattes av ett eller to av punktene over. Det kan for eksempel være et råstoff som er klassifisert som rest, men ikke er inkludert i listen i vedlegg V. Da regnes det ikke som et avansert råstoff, men avhengig av hvor resten kommer fra kan det anses å ha klimagassutslipp lik null i prosessene før innsamlingspunktet og/eller være omfattet av unntaket for arealkriterier.

Dersom en virksomhet ønsker å benytte råstoff som ikke er vurdert i dette kapittelet, ber vi dere ta kontakt med Miljødirektoratet for å få veiledning om råstoffet er å anse som avansert råstoff, avfall eller rest i henhold til produktforskriften. For å kunne avklare om råstoffet oppfyller forskriftens definisjoner må det oversendes informasjon om opphavet til råstoffet, eventuelle andre anvendelsesområder, pris- og markedsinformasjon og andre relevante data. Det er aktøren selv som må fremskaffe informasjonen som Miljødirektoratet trenger for å vurdere om et råstoff oppfyller forskriftens definisjoner.

12.1 Avanserte råstoff i vedlegg V

Råstoff som er inkludert i vedlegg V i produktforskriftens kapittel 3 regnes som avanserte råstoff. Dette vedlegget ble tatt inn i produktforskriften i 2018, og er en implementering av EUs ILUC-direktiv. Listen er harmonisert i EU/EØS, men hvordan ulike land innretter nasjonale reguleringer, og vurderer ulike råstoff innenfor reguleringene varierer. Råstoffene som inngår i vedlegg V er i hovedsak avfall og rester, men det er også noen umodne råstoff

som alger, lignocellulosemateriale (unntatt sag- og finértømmer) og bakterier. Listen er delt i to deler, del A og B. I produktforskriften teller begge delene som avanserte råstoff. De fleste punktene på listen er tydelig definert enten ved at det er definert som ett spesifikt råstoff, eller ved at de viser til definisjoner gitt i EUs avfallsdirektiv (2008/98/EF). Noen av punktene på listen er mer åpne, og her må det gjøres en vurdering av hvilke råstoff som inngår.

Tabell 12-1 angir hvilke råstoff som ikke er eksplisitt nevnt i vedlegg V, men som Miljødirektoratet har vurdert at inngår i ett av punktene på listen. Tabellen gir en beskrivelse av råstoffet og hvilket punkt det er vurdert at råstoffet faller inn under. Disse råstoffene regnes dermed som avanserte, i tillegg til resten av vedlegg V.

Tabell 12-1 Råstoff som ikke er eksplisitt nevnt i vedlegg V, men som er vurdert å falle inn under ett av punktene i vedlegget. Disse råstoffene regnes som avanserte, sammen med de andre råstoffene listet opp i vedlegg V.

Råstoff	Beskrivelse av råstoffet	Hvilket punkt råstoffet er vurdert å inngå i
Matavfall	Matavfall fra bedrifter og næringen, for eksempel fra kantiner og restauranter.	Del A, punkt d)
Matvarer som har gått ut på dato	Matvarer som har gått ut på dato er klassifisert som avfall med mindre aktøren bevisst har lagret varene til etter forbruksdatoen før de ble brukt i biodrivstoffproduksjon, og med mindre disse kunne ha blitt brukt til en mer høyverdig anvendelse, for eksempel som dyrefôr.	Del A, punkt d)
Fettavskillerslam (yellow grease)	Fettavskillerslam er fett og oljer som samles opp i avløpssystem hos bedrifter og næring, for eksempel fra kantiner og restauranter.	Del A, punkt d)
Palm Effluent Sludge (PES) og Palm Oil Mill Effluent (POME)	PES oppstår i forbindelse med produksjon av palmeolje. Fraksjonen er utskilt fra en avløpsstrøm, POME, som oppstår når palmefruktene presses til olje i en mølle.	Del A, punkt g)
Spent Earth Bleaching Oil	SBEO oppstår i forbindelse med produksjon av palmeolje til bruk i næringsmiddelindustrien. I raffineringen av palmeoljen tilsettes det blekemidler for å fjerne blant annet farge og metaller.	Del A, punkt d)
Fiskeolje etylester (FOEE)	FOEE oppstår som et restprodukt i produksjonen av konsentrert omega-3 fra fiskeolje.	Del A, punkt d)

Wastes from processing of alcohol	Fraksjonen består av alkoholholdige restprodukter fra anvendelse av alkohol i ulike industrielle prosesser i næringsmiddelindustrien eller legemiddelindustrien.	Del A, punkt d)
Massevirke	Massevirke er et lignocellulosemateriale som kommer fra trelastindustrien. Det er tømmer som ikke er egnet for produksjon av planker og bord.	Del A, punkt q)
Industriflis	Industriflis er et lignocellulosemateriale som kommer fra trelastindustrien. Industriflis blir laget av de ytterste skalkene av trestokken, kapp og andre rester som ikke egner seg til å produsere hovedproduktene.	Del A, punkt q)
Stivelsesslam med lav kvalitet (Low grade starch slurry)	Stivelsesslam som har såpass lav kvalitet at det ikke kan benyttes til andre formål. Produsenten må kunne vise at det ikke er andre mulige anvendelsesområder for råstoffet, som f.eks. dyrefor.	Del A, punkt d)

12.2 Definisjon av avfall og rester som er unntatt deler av bærekraftskriteriene

For at råstoff skal omfattes av unntaket fra dokumentasjon av arealkriteriene og regnes å ha klimagassutslipp lik null i prosessene i livssyklusen som skjer før innsamlingen av disse råstoffene, må råstoffet klassifiseres som avfall eller visse typer rester.

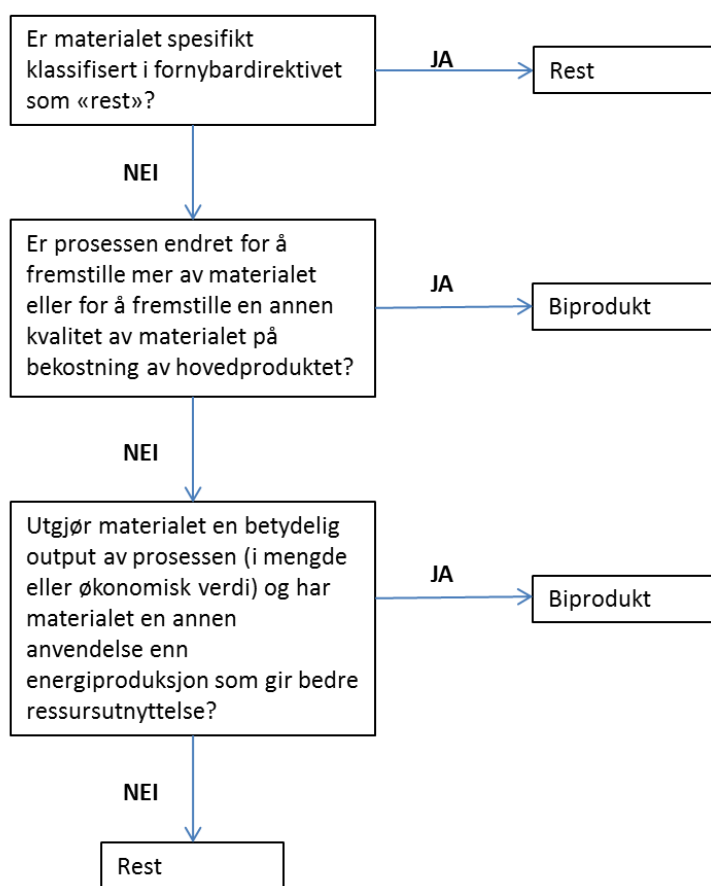
Produktforskriften § 3-2 punkt d) definerer avfall som ethvert stoff eller materiale som innehaveren kvitter seg med eller har til hensikt eller er forpliktet til å kvitte seg med. Dette inkluderer for eksempel husholdningsavfall. Råvarer som bevisst har blitt endret for å regnes som avfall, skal ikke anses som avfall. Dette inkluderer for eksempel å blande rene fraksjoner med avfallsfraksjoner og bevisst lagring av råstoffet til etter holdbarhetsdatoen. I begge disse tilfellene har råvaren blitt endret bevisst for å "skape" et avfall og slike råstoffer vil derfor ikke godkjennes som å oppfylle definisjonen av avfall i forskriften.

Rester er fremstilt i en prosess som primært tar sikte på å fremstille noe annet. Restproduktet må ikke være et direkte mål med produksjonsprosessen og prosessen må ikke ha vært endret bevisst for å produsere restproduktet. Med unntak av rester fra jordbruk, akvakultur, fiskeri og skogbruk, må ikke rester oppfylle arealkriteriene. I praksis er rester og avfall ofte synonyme og behandles likt i regelverket for biodrivstoff.

Hvis et produkt ikke er hovedproduktet i en produksjonsprosess, men heller ikke kan klassifiseres som avfall eller rester i henhold til definisjonene over, klassifiseres de som biprodukter fra produksjonsprosesser. Det vil si at biproduktet oppstår som en betydelig del av produksjonsprosessen og/eller at prosessen er endret for å øke mengden eller kvaliteten på biproduktet. Biodrivstoff som er fremstilt av biprodukter har ingen unntaksregler. Biodrivstoffet skal oppfylle arealkriteriene og klimagassutslippene fra hele livsløpet skal inkluderes for å oppfylle av kravet til klimagassutslipp.

Flytdiagrammet i Figur 12-1 viser hvordan skillet mellom biprodukt og rest avgjøres.

Er materialet et biprodukt eller en rest fra produksjonsprosess?

Figur 12-1: Flytdiagram biprodukt vs. rest

Eksempler til illustrasjon - biprodukt eller rest:

Endring av prosessen: Dersom man bevisst har benyttet et tykkere sagblad for å øke mengden sagflis som oppstår på bekostning av mengde tømmer som produseres, er sagflis klassifisert som biprodukt. Dersom sagflis oppstår som en vanlig del av prosessen, vil den derimot bli klassifisert som rest.

Tidvis optimalisering: Hvis en hovedprosess bevisst endres for å noen ganger produsere maksimal mengde av hovedproduktet, mens den på andre tider optimaliseres for maksimal mengde av et annet materiale (for eksempel avhengig av aktuell markedspris) så bør produksjonen av begge disse materialer regnes som prosessens primære formål. Eksempler på dette kan være melasse fra sukkerutvinning, hvor sukkerkrystallisering kan drives ulik langt avhengig av hva som er mest lønnsomt til enhver tid. Mer eller mindre melasse vil da

oppstå på bekostning av hovedproduktet; melasse er derfor normalt et biprodukt fra sukkerproduksjon.

Valg av produksjonsteknologi: Det opprinnelige valget av prosesssteknologien når produksjonen ble satt i drift bør ikke være avgjørende for hvorvidt en output fra prosessen klassifiseres som biprodukt eller rest. Dersom det for eksempel ble bestemt å benytte sulfat-prosessen i papirproduksjonen (der det oppstår svartlut og tallolje) i stedet for sulfitt-prosessen (der brunlut oppstår), er bare et teknisk valg og anses ikke som en bevisst endring av produksjonsprosessen for å produsere svartlut framfor brunlut.

Mengde og verdi på biprodukt: Noen delprosesser som inngår i produksjonsprosessen for biodrivstoff og biobrenselet der flere materialer produseres er av en slik art at det i denne sammenheng kan anses at produksjonsprosessen har flere hovedmål, selv om prosessen vanligvis bare er optimalisert for ett materiale (hovedproduktet). Dersom de andre materialene som oppstår i prosessen i disse tilfeller er en viktig output av prosessen (i mengde eller økonomisk verdi), og materialene kan brukes til andre formål som vil gi en bedre ressursutnyttelse enn energiproduksjon, så bør disse klassifiseres som biprodukt. For eksempel er fôrprotein i form av rapskake eller soyamel biprodukter fra produksjon av vegetabilsk råolje ved hjelp av pressing av oljefrø, selv om prosessen normalt er optimalisert for vegetabilsk olje.

12.2.1 Ulike typer rester

Biodrivstoff produsert restprodukter er delt inn i to underkategorier som avgjør om restproduktet må oppfylle arealkriteriene:

- rester fra jordbruk, akvakultur, fiskeri og skogbruk
- rester fra produksjonsprosesser

Rester fra jordbruk, akvakultur, fiskeri og skogbruk er rester som oppstår under normal kultivering, høsting, tynning, hogst og lignende. Eksempler er halm og hogstrester som bark, greiner og topper. For biodrivstoff og flytende biobrensel som er fremstilt av slike råvarer, må arealkriteriene oppfylles.

Rester fra produksjonsprosesser oppstår i forbindelse med en industriell prosess etter transport av råstoffet. Bark som oppstår ved en papirmassefabrikk og avskrell i næringsmiddelindustrien er derfor rester fra en produksjonsprosess, ikke rester fra hhv. skogbruk og jordbruk. Det betyr at arealkriteriene for biodrivstoff fremstilt av disse restene ikke må oppfylles; mens arealkriteriene for biodrivstoff produsert av for eksempel halm må oppfylles.

12.2.2 Råstoff som er vurdert som avfall og rester

Tabellene i dette kapittelet oppsummerer Miljødirektoratets vurdering av ulike råstoff per desember 2021, og lister råstoff i de ulike kategoriene. Inndelingen her vil endre seg over tid og noen råstoff vil kunne falle i flere av kategoriene, avhengig av produksjonsprosessen. Legg også merke til at listene gjelder kun dersom prosessen ikke er endret for å produsere mer av en rest eller det er gjort andre bevisste endringer for å produsere materialet (som for eksempel å blande jomfruelige oljer med brukt frityrolje).

Tabell 12-2 inkluderer både råstoff som klassifiseres som avfall og råstoff som klassifiseres som rester fra produksjonsprosesser, siden disse to gruppene må oppfylle de samme kriteriene. Videre inneholder Tabell 12-3 rester fra jordbruk, akvakultur, fiskeri og skogbruk, mens Tabell 12-4 viser råstoff som er vurdert som biprodukter fra produksjonsprosesser.

Tabell 12-2: Liste over avfall og rester fra produksjonsprosesser. Disse råstoffene trenger ikke å oppfylle arealkriteriene og anses å ha klimagassutslipp lik null i de prosessene i livssyklusen som skjer før innsamlingen.

Råstoff	Beskrivelse	Sist endret
Brukt frittyrolje	"Used cooking oil" (UCO) er vegetabiliske eller animalske oljer og fett som har blitt brukt i matlaging, for eksempel i restauranter. Når oljen ikke lenger er mulig å bruke til dette formålet, vil den normalt bli klassifisert som avfall så sant den ikke bevisst er endret.	Juni 2013
Våtorganisk husholdningsavfall	Den våtorganiske delen av husholdningsavfall	Juni 2013
Matavfall	Matavfall fra bedrifter og næringen, for eksempel fra kantiner og restauranter	Juni 2013
Matvarer som har gått ut på dato	Matvarer som har gått ut på dato er klassifisert som avfall med mindre aktøren bevisst har lagret varene til etter forbruksdatoen før de ble brukt i biodrivstoff-/biobrenselproduksjon, og med mindre disse kunne ha blitt brukt til en mer høyverdig anvendelse, for eksempel som dyrefôr.	Juni 2013
Husdyrgjødsel	Husdyrgjødsel er klassifisert som rest fra produksjonsprosess i kommunikasjon 2010/C 160/02 fra EU-kommisjonen	Juni 2013
Avløpsslam	Avløpsslam er klassifisert som avfall	Juni 2013
Animalske biprodukter i kategori I og II	Animalske biprodukter som faller i kategori I eller II (som definert i REGULATION (EC) No 1774/2002) er definert som avfall/rester fra produksjonsprosesser	Juni 2013
Sagflis	Sagflis klassifiseres som rest fra en produksjonsprosess dersom prosessen ikke har blitt endret for å øke mengden sagflis som oppstår	Juni 2013
Tallbokolje	Restprodukt fra celluloseproduksjon. Tallbokolje oppstår ved en raffinering av tallolje gjennom destillasjon. Tallbokolje er klassifisert som rest fra produksjonsprosess i kommunikasjon 2010/C 160/02 fra EU-kommisjonen	Juni 2013
Glyserin - uraffinert	Ikke-raffinert glyserin er klassifisert som rest fra produksjonsprosess i kommunikasjon 2010/C 160/02 fra EU-kommisjonen og i forskriftens vedlegg II, C pkt 18.	Juni 2013
Bark	Bark som oppstår ved avbarking for eksempel ved et sagbruk eller ved en annen industriell prosess	Juni 2013

Stivelsesslam med lav kvalitet (Low grade starch slurry)	Stivelsesslam som har såpass lav kvalitet at det ikke kan benyttes til andre formål. Produsenten må kunne vise at det ikke er andre mulige anvendelsesområder for råstoffet, som f.eks. dyrefor.	August 2015
Råtallolje (Crude tall oil)	Restprodukt fra papirmasseproduksjon ved sulfatmetoden.	Januar 2016
Brunlut (Brown liquor)	Restprodukt fra papirpmasseproduksjon ved sulfittmetoden.	Januar 2016
Svartlut (Black liquor)	Restprodukt fra papirmasseproduksjon ved sulfatmetoden.	Januar 2016
Fettavskillerslam (Yellow grease)	Fettavskillerslam er fett og oljer som samles opp i avløpssystem hos bedrifter og næring, for eksempel fra kantiner og restauranter.	Januar 2016
Palm Effluent Sludge (PES) og Palm Oil Mill Effluent (POME)	PES oppstår i forbindelse med produksjon av palmeolje. Fraksjonen er utskilt fra en avløpsstrøm, POME, som oppstår når palmefruktene presses til olje i en mølle.	Desember 2016
Spent Bleaching Earth Oil (SBEO)	SBEO oppstår i forbindelse med produksjon av palmeolje til bruk i næringsmiddelindustrien. I raffineringen av palmeoljen tilsettes det blekemidler for å fjerne blant annet farge og metaller.	Mars 2017
Fiskeolje etylester (FOEE)	FOEE oppstår som et restprodukt i produksjonen av konsentrert omega-3 fra fiskeolje.	Desember 2017
Wastes from processing of alcohol	Fraksjonen består av alkoholholdige restprodukter fra anvendelse av alkohol i ulike industrielle prosesser i næringsmiddelindustrien eller legemiddelindustrien	Mai 2018
Soapstock and derivatives (High FFA Acid Oils, Soapstock, Acid Oil, Free Fatty Acids)	Fraksjonen oppstår som en del av raffineringsprosessen av vegetabilsk olje. Er klassifisert som et restprodukt fra produksjonsprosessen.	September 2021

Tabell 12-3: Rester fra jordbruk, akvakultur, fiskeri og skogbruk. Disse råstoffene anses å ha klimagassutslipp lik null i de prosessene i livssyklusen som skjer før innsamlingen. Råstoffene må oppfylle arealkriteriene.

Råstoff	Beskrivelse	Sist endret
Halm	Halm fra kornproduksjon. Er spesifikt nevnt i forskriftens vedlegg II, C pkt 18.	Juni 2013

Bagass	Rest ved produksjon av sukker fra sukkerrør eller sorghum.	Juni 2013
Belger/skall ("Husks")	Skall fra mais, korn, soyabønner og lignende. Er spesifikt nevnt i forskriftens vedlegg II, C pkt 18.	Juni 2013
Maiskolber	Den ikke-spiselige delen av maiskolben. Er spesifikt nevnt i forskriftens vedlegg II, C pkt 18.	Juni 2013
Nøtteskall	Er spesifikt nevnt i Fornybardirektivet som "rest fra landbruk". Er spesifikt nevnt i forskriftens vedlegg II, C pkt 18.	Juni 2013
Skogsavfall	Skogsavfall som bark, greiner og topper når de oppstår i forbindelse med avvirkning. Dersom disse oppstår som del av en industriell prosess, er restene klassifisert som rester fra produksjonsprosess, ikke rester fra skogbruk.	Juni 2013

Tabell 12-4: Biprodukter fra produksjonsprosesser. Råstoff som er vurdert som biprodukter, og som dermed må oppfylle arealkriterier og beregne klimagassutslipp fra alle deler av livsløpet.

Råstoff	Beskrivelse	Sist endret
Melasse	Biprodukt fra sukkerproduksjon	Juni 2013
Rapskake, "soybean cake" og lignende rester fra utvinning av vegetabilsk olje	Rapskake, "soybean cake" og lignende produkter som oppstår ved utvinning av vegetabiliske oljer er klassifisert som biprodukter	Juni 2013
Animalske biprodukter i kategori III	Animalske biprodukter som faller i kategori III (som definert i REGULATION (EC) No 1774/2002 er definert som biprodukter fra produksjonsprosessen	Juni 2013
Frie fettsyrer fra palmeoljeproduksjon (Palm fatty acid distillat - PFAD)	PFAD oppstår ved en raffinering av palmeolje gjennom destillasjon og er definert som biprodukt.	Januar 2017 (Var klassifisert som avfall/rest til og med desember 2016)
Teknisk maisolje (Technical Corn Oil - TCO)	Teknisk maisolje oppstår i produksjon av etanol fra mais i en «dry mill ethanol facility».	Mai 2016
Distillation bottoms containing inedible corn oil (ICO) and other renewable lipids from biodiesel production	The feedstock mix at the biodiesel production facilities contains inedible corn oil (ICO) as well as other renewable lipid feedstocks. The distillation bottoms occur as part of the production process.	August 2018

Miljødirektoratet

Telefon: 03400/73 58 05 00 | **Faks:** 73 58 05 01

E-post: post@miljodir.no

Nett: www.miljodirektoratet.no

Post: Postboks 5672 Torgarden, 7485 Trondheim

Besøksadresse Trondheim: Brattørkaia 15, 7010 Trondheim

Besøksadresse Oslo: Grensesvingen 7, 0661 Oslo

Miljødirektoratets hovedoppgaver er å redusere klimagassutslipp, forvalte norsk natur og hindre forurensning.

Vi er underlagt Klima- og miljødepartementet og har mer enn 700 ansatte ved våre to kontorer i Trondheim og Oslo, og ved Statens naturoppsyn (SNO) sine mer enn 60 lokalkontor.

Våre viktigste funksjoner er å overvåke miljøtilstanden og formidle informasjon, være myndighetsutøver, styre og veilede regionalt og kommunalt nivå, samarbeide med berørte sektormyndigheter, være faglig rådgiver og bidra i internasjonalt miljøarbeid.